

FØRSTEHJÆLP TIL DIT HUS

vandskade ▪ rotter ▪ lynnedslag ▪ skorstensbrand
▪ hussvamp ▪ indbrud ▪ stormskade ▪ rørbrud ▪
skimmelsvamp ▪ og mange andre nødsituationer

FØRSTEHJÆLP TIL DIT HUS

BOLIVUS

PDF-udgave 2010

Det begyndte med et utæt rør i kælderen ...men hvor var hovedhanen?

Gratis app fra Bolius gør dig klar til skader på dit hus

Med appen "Førstehjælp til dit hus" kan du reagere hurtigt og korrekt, hvis dit hus får en skade. Dermed sparer du penge og besvær.

- Test, om du kan give dit hus førstehjælp
- Trin for trin-vejledning ved skader
- Indskriv kontaktoplysninger
- Indbygget lommelygte

Læs mere og hent appen her.

BOLIVUS
BOLIGEJERNES VIDENCENTER

INDHOLD

5 Forord

6 Forsikringsforhold

10 SkadesService

12 Håndværkere

STORMSKADER

14 Før stormen

16 Under stormen

17 Efter stormen

VANDSKADER

20 Vand i kælderen

23 Sprunget vand- eller varmerør

25 Fugtskjolder eller utæt tag

26 Oversvømmelse og stormflod

TILSTOPPEDE AFLØB

28 Tilstoppet afløb i håndvask

30 Tilstoppet afløb i køkkenvask

32 Tilstoppet gulv afløb

33 Tilstoppet wc

VARMEN SVIGTER

34 Kolde radiatorer

38 Oliefyret svigter

39 Gasfyret svigter

40 Fjernvarmen svigter

41 gulvvarmen svigter

STRØMMEN SVIGTER

44 Strømmen svigter

BRAND

48 Før det brænder

50 Skorstensbrand

51 Ild inde i huset

52 Ild i elektriske installationer

53 Ild i haven

HÅRDE HVIDEVARER OG ANDRE APPARATER

54 Problemer med hårde hvidevarer

55 Opvaskemaskine

56 Vaskemaskine

57 Tørretumbler

57 Ovn

57 Komfur

58 Emfang

58 Køleskab og fryser

ANDRE HÆNDELSER

60 Sne og is

62 Tagrenden løber over

64 Lynnedslag og overstrøm

66 Revnede fliser og fuger

68 Hussvamp

70 Skimmelsvamp

72 Rotter

74 Knust rude

75 Problemer med husets låse

76 Indbrud

80 Vigtige telefonnumre og kontakter

FORORD

Dette er ikke en bog. Det er et værktøj.

”Førstehjælp til dit hus” er tænkt som et redskab, der skal ligge sammen med sikringerne og lommelygten, så du også kan finde den i mørke, når huset ”kommer til skade”, og du har brug for vejledning her og nu!

”Førstehjælp til dit hus” giver dig svar på, hvad du skal gøre allerførst og akut, når uheldet rammer. Hvordan stopper du ulykken eller uheldet, så der ikke sker yderligere skader? Hvad kan du selv gøre, og hvem skal du tilkalde for at få hjælp eller løse problemet?

”Førstehjælp til dit hus” fortæller kort og præcist, hvad du skal gøre og i hvilken rækkefølge. Den beskriver kort de sandsynlige årsager til uheldet, ulykken eller problemet og giver gode råd om forebyggelse, forsikringsforhold i forbindelse med de omtalte nødsituationer og andre praktiske tips.

”Førstehjælp til dit hus” har bagest en side, hvor du kan samle alle de nødvendige oplysninger om skadesservice, forsikringselskaber, offentlige myndigheder og forsyningsselskaber, så du altid kan finde dem.

”Førstehjælp til dit hus” er ikke en gør det selv-bog med lange anvisninger på, hvordan du selv reparerer alverdens tekniske installationer. Det er et redskab, der samler alle de nødvendige informationer ét sted, så du ikke skal bruge tid på at lede efter dem, når du har allermindst tid.

Jan Pasternak
Januar 2008

FORSIKRINGSFORHOLD

Det er vigtigt at have de rigtige forsikringer og i øvrigt have overblik over, hvad de dækker, når uheldet er ude, og der sker tyveri eller skader på hus og ejendele.

UNDERSØG DET TE PÅ FORHÅND

- Tjek din husforsikringspolice. Sæt dig grundigt ind i, hvad den præcist dækker, og undersøg om selskabets oplysninger om din ejendom er ajourførte og fyldestgørende.
- Overvej, om du eventuelt skal have tillæggsforsikringer, der dækker f.eks. brud på glas og sanitet, råd-, svampe- og insektangreb eller skader, som følge af brud på skjulte rør- og kabelinstallationer.
- Opdater jævnligt forsikringssummen på din indboforsikring, så du ikke risikerer at være underforsikret i tilfælde af brand, vandskade eller tyveri.
- Hvis du er i tvivl, bør du gennemgå dine forsikringer med dit forsikringsselskab.

Det er ikke lovpligtigt for en boligejer at forsikre sin bolig, men hvis der er taget lån til huset i bank eller realkreditinstitut, vil udlåneren forlange, at ejendommen som minimum er brandforsikret, da den står som sikkerhed for lånet.

Langt de fleste boligejere vælger dog at forsikre deres ejendom mod mere end brand, og her er flere forsikringstyper at vælge imellem. De forskellige forsikringsselskaber kalder ofte deres forsikringsprodukter forskellige navne, f.eks. i forbindelse med særlige pakkeløsninger, men grundlæggende er der tale om forsikring af henholdsvis hus, ejendom og indbo. Ud over de grundlæggende forsikringer er der normalt en række tilvalgsmuligheder.

Det er vigtigt, at du nøje undersøger vilkårene i din aktuelle forsikringspolice, eller i den forsikringsaftale, du overvejer at indgå. Selvom forskellige selskabers forsikrin-

ger umiddelbart ligner hinanden, kan der godt være vigtige forskelle i betingelser og dækning.

I mange tilfælde vil der være penge at spare ved at samle flere af familiens forsikringer i ét selskab. Hvis der sker omfattende skader, f.eks. i forbindelse med storm- eller vandskader, er det også meget nemmere at udrede erstatning, hvis hus- og indboforsikringen er i samme selskab.

Husforsikring

Husforsikringen kaldes nogle gange en villaforsikring, parcelhusforsikring, ejendomsforsikring eller bygningskaskoforsikring, og den dækker først og fremmest pludselige og uventede skader på hus og ejendom. Netop det sidste er værd at hæfte sig ved, da det betyder, at forsikringen ikke dækker skader, som opstår på grund af manglende vedligeholdelse eller forkert udført arbejde.

For eksempel vil husforsikringen normalt dække vandskader, hvis et voldsomt skybrud får kloakvand til at oversvømme kælderen, fordi kloaksystemet ikke kan klare belastningen. Er der derimod tale om fugtskader på hus og indbo, som skyldes, at kælderen ikke er tæt og tør, vil forsikringen ikke dække.

Husforsikringen dækker skader på selve huset og normalt også på dets installationer og det faste inventar. Forsikringen dækker også andre bygninger på grunden som carport, garage, udhus og udestue, men her vil betingelsen normalt være, at de har et egentligt, selvstændigt fundament, og at forsikringsselskabet har kendskab til bygningerne. Legehuse og visse typer drivhuse og lign. er altså ikke dækket her. Tilbehør som flagstang, nedgravet svømmebassin, hegn og beplantning kan også være omfattet helt eller delvist af husforsikringen.

Husets handelsværdi har normalt ikke nogen betydning for præmiens størrelse, men det har derimod husets størrelse, om der er udnyttet tagetage, evt. stråtag, hvilke tillægsforsikringer du har valgt samt selvrisikoens størrelse. Selvriskoen er det beløb, du i tilfælde af en skade selv skal betale, før forsikringsselskabets dækning træder i kraft. Jo større selvrisiko, desto mindre præmie.

Medmindre andet fremgår af policen, er forsikringssummen baseret på nyværdien af det forsikrede. Det vil sige, at en skade normalt bliver opgjort til det beløb, det vil koste at genoprette eller genopbygge de beskadigede dele med tilsvarende materialer og samme byggemåde som det oprindelige. Brænder huset ned til grunden, vil forsikringsselskabet altså betale, hvad det koster at opføre et tilsvarende hus. Dårlig vedligeholdelse eller alder kan dog betyde, at visse dele af huset, f.eks. vinduer og udvendigt

træværk, betragtes som forringet og derfor erstattes med et nedsat beløb. Det er derfor en god idé altid at kunne dokumentere ikke bare større renoveringer, men også, at den almindelige vedligeholdelse er udført løbende og korrekt.

I tilfælde af såkaldt grov uagtsomhed ved f.eks. brand kan erstatningen også bortfalde eller nedsættes. Dette sker dog sjældent og kræver næsten, at du selv bevidst sætter ild til huset.

Husforsikringen vil normalt dække følgende:

- Skader, som skyldes brand, direkte lynnedslag, kortslutning, eksplosion og lign.
- Skader som skyldes storm, snetryk, skader efter voldsomt skybrud og tøbrud.
- Pludseligt udstrømmende vand.
- Husejeransvar, dvs. det ansvar, en husejer kan pådrage sig, f.eks. ved at folk kommer til skade på et isglat fortov eller en havegang, som burde være gruset eller saltet.
- Retshjælpsforsikring, som i nogle tilfælde vil dække udgifter til advokat, hvis der opstår stridigheder i forbindelse med ombygning eller køb og salg af hus m.m.
- Hærværk og tyveri på de ting, som husforsikringen omfatter.
- Bliver huset ubeboeligt som følge af en skade, der er dækket af forsikringen, betaler forsikringsselskabet rimelige og nødvendige udgifter til beboernes flytning og ophold et andet sted.

Dækning af følgende vil normalt være tilvalgt til husforsikringen:

- Insekt- og svampedækning dækker de skader på huset, som skyldes angreb af trænedbrydende svamp eller af træødelæggende insekter. Forsikringsselskabet vil i hvert enkelt tilfælde vurdere, om huset kan forsikres mod svamp. Forsikringsselskabet kan i den sammenhæng kræve visse forhold udbedret eller tage forbehold i dækningen. I nogle selskaber er der mulighed for at udvide denne dækning til også at omfatte rådskskader.
- Glas- og sanitetsdækning dækker brud på glas og sanitet – dvs. vinduesruder, indmurede spejle, glaskeramiske kogeplader, håndvaske, badekar og toiletter, der bliver ubrugelige på grund af brud. Dækningen omfatter dog ikke udskiftning af punkterede termoruder.
- Rør- og kabeldækning dækker skader, der skyldes utætheder i skjulte rør, også hvis der er tale om tæringsskader. I nogle tilfælde også fejl i skjulte elkabler til rumopvarmning.
- Stikledningsdækning dækker skader, der opstår på grund af utætheder på de forskellige stikledninger i jord til vand-, varme- (inkl. jordvarmeslanger), gas-, el- og afløbsinstallationer. Det gælder fra indføring i den forsikrede bygning og frem til hovedledning (fællesledning), egen septiktank, eget rensningsanlæg og egen vandboring samt mellem de forskellige bygninger på ejendommen. Olieledninger i jord fra tank til bygning og rør fra svømmebassin til bygning er også dækket.

Husforsikringen vil normalt ikke dække følgende:

- Skader, som er opstået som følge af fejlkonstruktioner, f.eks. dårligt udført gør det selv-arbejde.
- Skader, som er opstået på grund af manglende vedligeholdelse af konstruktioner og installationer.
- Tæring af synlige vand- og varmerør.
- Sætningsskader, som er opstået over lang tid.
- Skader, som er opstået som følge af rystelser fra forbikørende trafik.
- Ting i huset, som bruges i erhvervsmæssig sammenhæng.

Indboforsikring

Personlige ejendele som møbler, brugsgenstande, tøj og cykler kan blive stjålet eller ødelagt ved brand, hærverk, vandskade eller andet. Disse genstande dækkes af indboforsikringen, der normalt kombineres med forsikringsdækning for ansvar og retshjælp og så kaldes en familieforsikring. Familieforsikringen er altså en pakkedækning og kaldes i forskellige forsikringsselskaber for Familiens Basisforsikring, Privatforsikring, Hjemforsikring, Husstandsforsikring, Boligforsikring eller blot Indboforsikring.

Familieforsikringen gælder for alle familiedlemmer, som er tilmeldt folkeregistret på adressen. Forsikringen gælder også for fastboende hushjælp, hvis man skulle have en sådan, men ikke for lejere. Forsikringen gælder også for børn under 21, som er flyttet hjemmefra, men bor alene.

Forsikringen omfatter alle ejendele, som hører til hjemmet inkl. hobbyudstyr, haveredskaber og lånte eller lejede genstande, som ikke er dækket af ejerens egen forsikring.

Det er meget vigtigt, at den samlede forsikringssum på policen rent faktisk svarer til mindst forsikringsværdien af indboet. Forsikringsværdien er, hvad det vil koste at genanskaffe alt indbo i tilfælde af totalskade som f.eks. en brand. Hvis forsikringssummen er for lille, er du underforsikret, og det betyder, at du ikke får fuld erstatning for, hvad det vil koste at genanskaffe det ødelagte indbo. Lyder forsikringssummen f.eks. på 500.000 kr., mens det reelt vil koste 1 mio. kr. at genanskaffe alt i samme stand, udbetales der altså kun halv erstatning. Det er derfor en rigtig god idé, når du tegner en indboforsikring, at gennemgå hele boligen og lave en liste over alt indbo, køkkenredskaber, tøj, bøger, cd'er, værktøj – simpelt hen alt og så prøve at anslå nyværdien. De fleste bliver overraskede over, hvor store beløb der i praksis er tale om. Ved gennemgangen kan du samtidig fotografere eller videofilme ejendele. Billeder og fortegnelsen bør opbevares i en bankboks eller andet sikkert sted uden for hjemmet. Noter desuden jævnlige nyanskaffelser som tillæg til listen. Skulle uheldet være ude, er sådanne registreringer en uvurderlig hjælp, når du skal have udbetalt erstatning.

Indboforsikringen omfatter normalt følgende:

- Brandforsikringen erstatter skader, når der har været ild i indboet, og de skader, der kan opstå under slukningsarbejdet. Genstande, som brænder, fordi de med vilje har været udsat for varme eller ild, erstattes ikke. Taber du en glød fra cigaretten og brænder hul i sofaen, får du ingen erstatning, men går der ild i sofaen, er du dækket.
- Tyveriforsikringen dækker forskelligt, afhængigt af om tyveriet er begået ved indbrud, ran, røveri eller simpelt tyveri. Der kan også være forskellig selvrisiko i de forskellige tilfælde. Indbrudstyveri defineres som tyveri fra forsvarligt aflåste bygninger med lukkede og tilhævede vinduer, og hvor tyven har skaffet sig adgang på unormal måde. Der er tale om røveri, hvis du med vold eller trusler bliver bestjålet, mens ran f.eks. kan være taske- eller lommetyveri. Her skal du have bemærket tyven og råbt op for at få erstatning. Alle andre former for tyveri kaldes ”simpelt tyveri”. Det gælder, når tyven har kunnet komme ind gennem et åbent vindue eller en åben dør eller har stjålet din pung eller mobiltelefon fra en bardisk eller et bord i haven. Ved simpelt tyveri vil der være begrænset dækning.
- Vandskadeforsikringen dækker, når indbo bliver skadet af vand, der pludseligt strømmer ud af husets installationer, eller som følge af voldsomt skybrud eller tøbrud. Vand- og fugtskader fra f.eks. en utæt radiator, et utæt tag eller en fugtig kælder dækkes ikke. Er der tale om en såkaldt stormflod, er det i nogle tilfælde muligt at få erstatning fra stormflodsordningen.
- Har indboet været udsat for hærværk i forbindelse med indbrud, eller ved at nogen kaster en sten ind gennem vinduet, dækker forsikringen.
- Køle- og dybfrostskader på madvarer som følge af en tilfældig strømafbrydelse dækkes også, men ikke hvis du selv eller en anden, der passer huset for dig, er kommet til at slukke for kontakten.
- Retshjælpsforsikringen dækker i visse tilfælde omkostninger til civile retssager.

Anmeldelse af forsikringskader

Hvis du mener, at en skade eller andet er dækket af din forsikring, skal du henvende dig til dit forsikringselskab og anmelde den. Du kan gøre det telefonisk eller i de fleste tilfælde over internettet. Dit forsikringselskab vil kunne fortælle, om skaden er dækket af din forsikring og i hvilket omfang, og desuden informere dig om, hvordan du skal forholde dig.

Som forsikringstager har du ikke alene pligt til hurtigst muligt at anmelde skaden til dit forsikringselskab, du har også pligt til at gøre, hvad du kan, for at begrænse skaden mest muligt. Bliver din kælder pludseligt oversvømmet i forbindelse med et voldsomt skybrud, skal du altså forsøge at flytte indboet til et tørt sted og om muligt få fjernet vandet fra kælderen. Du må ikke bare lade stå til i forvisning om, at forsikringen alligevel betaler skaderne.

I nogle tilfælde får du simpelthen besked om at lade skaden udbedre, betale regningen og efterfølgende sende den i kopi og med en følgeskrivelse til forsikringselskabet, som derefter vil godtgøre dig. Når der er tale om mere omfattende skader, vil forsikringselskabet sende en taksator ud til at vurdere skaden.

Under alle omstændigheder er det vigtigt, at du fotograferer og dokumenterer skaden, inden den bliver udbedret, og at du ikke smider ødelagte eller beskadigede genstande ud, før der har været en taksator, eller sagen på anden måde er afgjort. Gem også alle regninger og bilag fra håndværkere eller andet redningsarbejde, der har været udført i forbindelse med skader.

Når det gælder erstatning for tyveri, skal du anmelde skaden til politiet så hurtigt som muligt og få en skriftlig kvittering, som du skal bruge, når du derefter anmelder tyveriet til dit forsikringselskab.

SKADESERVICE

Hvis der sker alvorlige skader på huset, er det ikke sikkert, at du som ejer kan magte at begrænse skaderne og klare oprydningen. Det er her, de professionelle skadeservicefirmaer træder til.

UNDERSØG DETTE PÅ FORHÅND

- Undersøg, hvilke muligheder for skadeservice, du er omfattet af.
- Noter numre på f.eks. Falck, forsikringselskabets skadeservice og andre døgnbemandede serviceudbydere bagest i bogen.

Hvis huset får alvorlige skader i forbindelse med brand, storm, vandskader eller oversvømmelse, gælder det om, at der bliver

ydet en hurtig og professionel indsats for at begrænse skaderne på bygninger og indbo. Når der er ydet akut redningshjælp, skal

huset sikres bedst muligt mod følgeskader, og der skal ryddes op, inden de egentlige reparationsarbejder kan gå i gang.

Disse opgaver varetages af firmaer, som har specialiseret sig i skadesservice. Mest kendt i den sammenhæng er nok Falck, der yder landsdækkende service, og som du kan tegne abonnement hos ligesom til bilen. Forebyggende kan du også få lavet et sikkerhedstjek af boligen, som bl.a. kan omfatte opsætning af røg-, vand- eller gasalarmer.

Oftest har dit forsikringsselskab aftaler med skadesservicefirmaer, så også derfor er det meget vigtigt, at du hurtigst muligt ringer til dit forsikringsselskab, hvis der sker akutte skader på huset. Ud over de forsikringsmæssige aspekter vil selskabet kunne rådgive dig om, hvad du skal gøre, og evt. få sendt retningshjælp ud til dig.

Ud over at begrænse skaderne på selve huset kan der også være tale om at få reddet eller flyttet møbler og andet indbo for at forhindre yderligere skader.

Brand

Selve brandslukningsarbejdet varetages af det lokale brandvæsen eller i mange kommuner Falck, som opgaven er udliciteret til.

Efterfølgende vil der være et omfattende oprydningsarbejde, og selv når der er tale om mindre brande, vil hus og indbo være skadet af røg og sod.

Storm

Selv mindre stormskader, hvor nogle tagsten er blæst af, kan skabe problemer, fordi

det regner ind. Ved større stormskader kan dele af taget være blæst af, træer være væltet ned i huset, eller gavlmure blevet suget ud. Her skal dækkes af med presenninger, konstruktioner skal stabiliseres, og eventuelle følgeskader fra indtrængende vand skal forhindres. Du vil normalt kunne låne eller leje presenninger, indtil de egentlige reparationsarbejder kan komme i gang.

Vandskade

Uanset om vandskaden skyldes oversvømmelse, opstigende kloakvand eller et sprængt vandrør, skal den håndteres hurtigt og effektivt. Er kælderens eller andre dele af huset oversvømmet, skal der pumpes tørt. Derefter skal der hurtigst muligt opstilles affugtere, som kan drive fugten ud af konstruktioner og materialer. Skadesservicefirmaet udlejer og opstiller affugterne, og henter dem igen, når fugten igen er nede på normalt niveau, hvilket i nogle tilfælde kan tage flere måneder.

Indbrud og hærværk

Efter indbrud eller hærværk sørger skadesservicefirmaet for at sætte midlertidig afdækning af ødelagte døre og vinduer op og for at sikre huset samt yde hjælp til oprydning.

Andre ydelser

Andre typer service kan inkludere nøgleservice, således at du deponerer en ekstra nøgle hos firmaet, som du så mod fremvisning af behørig legitimation kan rekvirere døgnet rundt, så du slipper for udgiften til en låsesmed.

HÅNDVÆRKERE

Når der opstår akutte problemer med hus eller installationer, er det vigtigt at få fat i den rigtige håndværker til at hjælpe.

UNDERSØG DET TE PÅ FORHÅND

- Undersøg og få anbefalet fra naboer og bekendte i nærområdet, hvilke gode håndværkere der er tilgængelige i området. Noter numre på for eksempel tømrer, vvs-installatør, kloakmester, murer og låsesmed bagest i denne bog.
- Overvej om du skal lave aftaler om faste årlige vedligeholdelsesarbejder.

I de tilfælde, hvor der opstår problemer med huset, som kræver hurtig afhjælpning, og hvor du ikke selv kan stille noget op, skal du kontakte den relevante håndværker.

Da nogle problemer kan være meget akutte eller irriterende, især med installationer eller låse, tilbyder en del firmaer døgnservice.

Du skal dog være forberedt på at betale en noget højere takst uden for normal arbejdstid, men hvis husets eneste wc stopper til, hvis du låser dig ude en sen aften, eller hvis varmen går en kold vinternat, er det for de fleste vigtigere at få hjælp end at spekulere over prisen.

Vvs

Vvs står som bekendt for vand, varme og sanitet, og er der med problemer med centralvarmeanlægget, brugsvandsinstallationerne, altså vandet i hanerne, eller med afløbene i selve huset, er det et vvs-firma, du skal have fat i.

Der er en del, du selv kan gøre for at reparere radiatorer, der ikke varmer, og tilstoppede afløb i køkken og bad, men vvs-installatøren har viden og værktøj til ethvert problem. Når det drejer sig om egentlige

arbejder på de faste installationer skal det udføres af en autoriseret installatør.

Er der problemer med oliefyrt eller gasfyrt, er det en specialiseret montør, du skal have fat i. Mange leverandører af olie og gas tilbyder service.

Kloakmester

Når det drejer sig om selve kloakken og afløbene, er det kloakmesteren, som tager over efter vvs-installatøren. Kloakmesteren kan også afhjælpe forstoppelse i afløbene og tilbyder spuling af kloakken, tv-inspektion m.m. Som privatperson må du ikke udføre reparationer eller andre arbejder på din kloak. Nogle firmaer tilbyder både autoriseret vvs- og kloakarbejde.

Elektriker

Alt, som har med husets elektriske installationer at gøre, hører under den autoriserede elinstallatør. Du må gerne selv lamper opsætte, udskifte en stikkontakt og den slags mindre arbejder, men når det gælder reparationer og arbejder på de faste installationer, skal arbejdet udføres af en autoriseret installatør.

Det kan være en god investering at få en elektriker til at kontrollere dine elinstallationer. Dels for at forebygge problemer med overbelastning af et underdimensioneret elsystem, dels af hensyn til brandsikkerheden. Gamle eller forkert udførte elinstallationer står højt på listen over de mest almindelige brandårsager.

Hårde hvidevarer m.m.

Service på husets hårde hvidevarer udføres af specialiserede servicefirmaer. Når der opstår problemer med vore dages avancerede komfurer, ovne, kølskabe, vaske- og opvaskemaskiner osv., er det ofte umuligt selv at løse problemet, som tit ligger i maskinens elektronik.

Låsesmede

Har du låst dig ude, eller har den gamle, slidte lås sat sig fast, er det låsesmeden, du skal ringe til. De fleste låsesmede har døgnservice, men vær forberedt på, at der kan være tale om kontant betaling, evt. på forhånd, da låsesmedene desværre har erfaringer med kunder, der alligevel ikke kan finde deres tegnebog, når først låsesmeden har hjulpet dem ind i varmen igen.

FØR STORMEN

Den bedste beskyttelse mod efterårsstormene er, at huset og småbygningerne i haven er i forsvarlig stand. Er uheldet ude, dækker forsikringen de fleste skader, og det er muligt at få professionel hjælp til redningsarbejdet.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Fjern alle løse genstande i nærheden af dit hus. Stil havemøbler, havegrill, cykler og haveredskaber ind i udhus eller garage. Det, som ikke kan fjernes, kan evt. bindes sammen eller på anden måde gøres fast.
- Hvis der står træer tæt på huset, skal du fjerne døde eller knækkede grene, der ikke er faldet ned endnu, hvis det er muligt. Overvej, om du ved lejlighed skal fjerne grene eller fælde træet.
- Hvis du har midlertidige afdækninger efter en tidligere storm eller i forbindelse med byggeri, skal du se dem efter og sikre dem bedst muligt. Presenninger skal være strammet op og gjort fast flere steder.
- Luk alle døre og vinduer, både i huset og i garage og udhuse.
- Parker ikke din bil i nærheden af huset, hvor den kan rammes af nedfaldne tagsten eller andet. Så vidt muligt skal du også parkere den på afstand af større træer. Er det ikke muligt at parkere bilen på afstand af hus eller træer, skal du undgå at sætte den i læsiden, hvor der er større sandsynlighed for, at den kan blive ramt.
- Sørg for at have batteridrevet radio, lommelygter og stearinlys, i tilfælde af at strømmen går.
- Arranger dig med afhentning af børn og andre nødvendige ærinder, så du kan holde dig inden døre, mens stormen raser.

Det er i Danmark sjældent, at vi har så voldsomme storme, at der sker virkelig alvorlige skader på husene. Men selv mindre stormskader kan være ubehagelige og kræver en hurtig indsats for at hindre følgeskader, der typisk forårsages af indtrængende vand. De store storme, som kommer med nogle års mellemrum, forår-

sager op til flere hundrede tusind anmeldte skader.

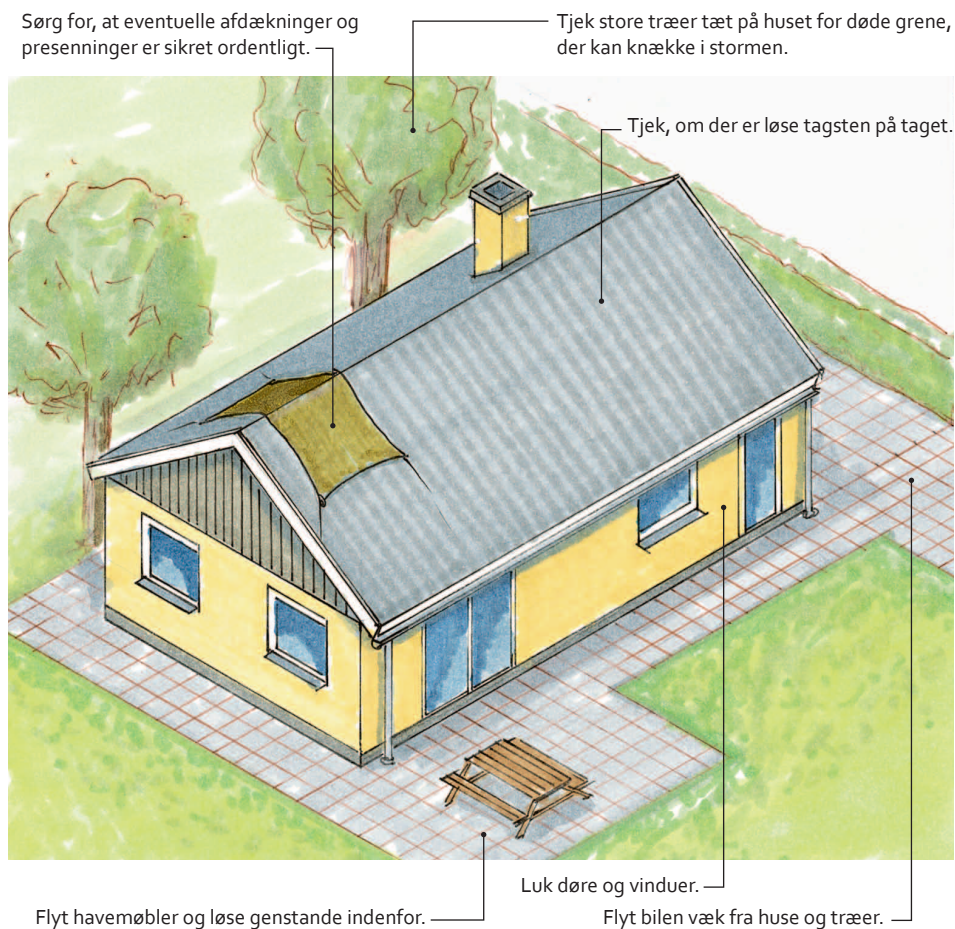
Stormskader kan være direkte, ved at vinden f.eks. river løse tagsten og tv-antennener af eller suger gavlmure ud. Indirekte skader opstår, ved at stormen vælter træer ned i bygninger, eller ved at løse genstande føres med af vinden og anretter skader.

Følgeskader opstår typisk, fordi huset bliver utæt på grund af stormen, så regnen trænger ind og laver vandskader.

De fleste stormskader skyldes fejl i projektering og ikke mindst udførelsen af byggearbejder. Et korrekt udført hus bør ved de vindstyrker, vi normalt er

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Tjek dit hus efter stormen • Tjek, om dit hus er stormsikkert

ude for i Danmark, kunne modstå en storm uden skader.

Ikke sjældent medfører storme strømsvigt, fordi træer væltes af stormen og river luftledninger ned, og når strømmen går, forsvinder bl.a. varme, internet- og tv-forbindelse.

NYTTIG INFO

Forebyg

Hvis dit tag er i en elendig forfatning, eller hvis der er andre alvorlige problemer med husets ydre dele, nytter det ikke noget at komme i tanke om det dagen før den store efterårsstorm.

- Sørg så vidt muligt for, at dit hus altid er i god stand. Overvej, hvilke af de uundgåelige jævnlige reparationer og vedligeholdelsesarbejder der skal foretages hurtigst muligt, for at de ikke skal udvikle sig til voldsomme stormskader.
- Husk, at en storm altid kommer uventet og med kort varsel.
- Se også side 26 om stormflod.

UNDER STORMEN

Mens stormen raser, er der ikke så meget, du kan gøre, andet end at holde dig orienteret via tv, radio og internet. Beboernes sikkerhed har første prioritet.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Bliv inden døre under stormen, også selvom der sker skader på hus eller omgivelser. Det kan være farligt at bevæge sig ud under en alvorlig storm. Du risikerer at blive ramt af flyvende tagsten eller andre genstande.
- Forsøg under ingen omstændigheder at klatre op på taget under stormen, det kan være direkte livsfarligt.
- Lyt til radio og tv, og følg de råd og advarsler, som udsendes.
- Hvis der sker skader på tag eller vinduer, som får det til at regne ind, så forsøg at begrænse skaderne indefra med spande og afdækning med plastic eller presenninger. Flyt møbler og andre genstande, så skaderne minimeres.

EFTER STORMEN

Så snart stormen er overstået, gælder det om at sikre huset mod yderligere skader, evt. med professionel hjælp, samt hurtigst muligt at få anmeldt skaderne til dit forsikringselskab.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Efter en storm er det altid en god idé at gå rundt om huset og kikke op på tag, vindskeder osv. På den måde opdager du hurtigt, om der er sket noget.
- Gør, hvad du kan, for at forhindre yderligere skader på hus og ejendom, så snart stormen er holdt op. Anmod evt. om professionel bistand.
- Sørg for hurtigst muligt at få dækket huller i taget med presenninger eller plader. Ødelagte vinduer blændes af med en plade.
- Tjek alle rum for utætheder og vandskader, flyt alle de møbler og genstande, som kan blive udsat for vand, eller dæk dem med plastic.
- Anmeld skaderne til dit forsikringselskab og få besked om, hvordan du skal forholde dig i det videre forløb.
- Hvis strømmen har svigtet og ikke umiddelbart er kommet igen, så tjek din fryser, og flyt evt. indholdet hen til venner eller naboer med strøm og plads. Vent med at åbne fryseren, til varerne skal flyttes.
- Hvis du ikke selv er i stand til at sikre huset, skal du få Falck, håndværkere eller andre firmaer, som udfører skadesservice, til at hjælpe dig.

Så snart du har gjort, hvad du kan, for at hindre yderligere skader og om nødvendigt foretaget nødreparationer, skal du kontakte dit forsikringselskab, anmelde skaden og få klar besked om, hvordan du skal forholde dig i det videre forløb. Hav dit policenummer klar – det står på din forsikringspolice og på kvitteringerne.

Efter omfattende storme kan det være svært at komme igennem på telefonen, så undersøg, om du evt. kan udfylde en skadesan-

meldelse via internettet. En taksator vil komme ud og besigtige skaderne, så snart det kan lade sig gøre.

Skader på taget

De fleste stormskader går ud over taget. Det er mest almindeligt, at tagsten eller tagplader flås af, fordi de ikke er gjort ordentligt fast eller har løsnet sig med tiden. Mange af disse skader er ikke så alvorlige, men er der først hul i taget, er det nemmere for vinden at få fat og flå mere af tagbeklædningen af.

Andre tagskader opstår, fordi lægterne ikke er gjort godt nok fast til spærene, eller fordi hele tagkonstruktionen ikke er gjort tilstrækkeligt fast til ydervæggene. I grelle tilfælde kan vinden blæse hele taget af huset.

Skader på huset

Husets ydermure påvirkes af både sug og tryk under en storm. Hvis den murede gavltrekan ikke er gjort godt fast til taget, er der ikke andet til at holde på den, og hele gavlen kan derfor blive suget ud. Også det

yderste af en hulmur, der ikke er gjort ordentligt fast til bagmuren, kan suges ud eller blæses af. Hvis stabiliserende indvendige vægge er fjernet, kan det betyde, at ydervæggen ikke længere er støttet godt nok, og så kan hele husets stabilitet være i risikozonen.

Både tag og facader kan tage alvorlig skade, hvis store træer tæt på huset væl-

ter. Genstande, som væltes eller løftes op af blæsten, kan forårsage mindre skader på huset og knuse ruder. Det er sjældent, at ruder direkte bliver blæst ud af vinden, medmindre vinduet er i særdeles dårlig stand.

Udhuse og andre bygninger

Udhuse, garager, carporte, drivhuse og andre bygninger er også udsatte under

storm, da der typisk er tale om meget lette bygninger, hvor vinden nemt kan få fat. Forsikringsmæssigt gælder det, at bygningerne er omfattet af husforsikringen, hvis de har et egentligt fundament, enten støbt eller med fundamentblokke. Legehuse og lign., som står direkte på jorden, er således ikke dækket.

NYTTIG INFO

Skadesservice

- Falck og andre firmaer, som yder skadesservice, hjælper med at dække skader på taget med presenninger, begrænse vandskader, dække ødelagte vinduer osv.
- Nogle håndværksfirmaer, typisk tagfirmaer og tømrermestre, tilbyder også at rykke hurtigt ud og lave nødreparationer og dække skaderne til.

Forsikring

Husforsikringen og Familiens Basisforsikring dækker:

- Stormskader på huset og andre bygninger på grunden, som er omfattet af forsikringen.
- Vandskader på hus og indbo, som opstår som følge af stormskader.
- Drivhuse, legehuse, hegn m.v. er dækket i nogle policer, men normalt kun, hvis de er forsvarligt gjort fast til et fundament.
- Tagantenner og parabolantener, som er mindre end 10 år gamle, er dækket i et vist omfang.
- Forsikringen dækker ikke skader på haven eller udgifter til oprydning efter væltede træer, som ikke involverer skader på huset.
- Anretter et af dine træer skader på naboens hus, er det normalt hans forsikring, som skal dække.
- Du har selv pligt til at forsøge at begrænse skaderne mest muligt.
- Skader på din bil dækkes af bilens kaskoforsikring.
- Rimelige udgifter til at redde og opbevare ejendele samt oprydning betales af forsikringen.
- Forsikringen dækker udgifter til genhusning, hvis skaderne er så omfattende, at huset er ubeboeligt, mens skaderne udbedres.

Tips efter stormen

- Gem alle kvitteringer for de udgifter, du har i forbindelse med nødreparationer, materialer og evt. skadesservice efter stormskaderne, af hensyn til forsikringen.
- Tag billeder og/eller video af skaderne både ude og inde og af ødelagte eller beskadigede ejendele. Lad være med at smide skadede ejendele ud, før taksatoren har set dem og skriftligt accepteret dækningen, eller før din erstatningssag er afsluttet.

Forebyg

- Du kan bedst forebygge skader på taget ved at sikre, at det er godt vedligeholdt, og at tagbelægningen sidder ordentligt fast. Brug kompetente håndværkere og rådgivere, når du skal have repareret eller udskiftet taget. Hvis du ikke selv mener at kunne tjekke taget, skal du tage kontakt til en bygningsagkyndig.
- Du kan få en bygningsagkyndig til at gennemgå dit hus og vurdere, om det er stabilt og stormsikkert. Revner i murene kan også være et tegn på problemer i konstruktionerne. Det er ret nemt at fastslå, om tagkonstruktionen er gjort ordentligt fast til gavlen, men det er straks vanskeligere at konstatere, om ydermuren er korrekt gjort fast til bagmuren. Den slags undersøgelser udføres normalt kun, hvis man har grund til at være i tvivl om husets stabilitet.
- Hvis du i forbindelse med ombygning vil fjerne indvendige vægge, er det en god idé at tage en rådgivende ingeniør med på råd. Selvom en væg ikke direkte er bærende, kan den godt være stabiliserende for huset, og mangler den, kan det få uheldige konsekvenser under en voldsom storm.
- Havens forskellige bygninger skal være solidt udført og være godt vedligeholdt for at kunne modstå kraftige storme. Kommer der store skader på småbygninger, eller vælter de ligefrem i stormen, kan de udgøre en betydelig risiko for både mennesker og bygninger. Hvis du er i tvivl om, hvilken forfatning dine småbygninger er i, skal du få en tømrer eller bygningsagkyndig til at give dem et tjek. En landsdækkende liste over bygningsagkyndige kan findes på Erhvervs- og Byggestyrelsens hjemmeside.

VAND I KÆLDEREN

Når der pludselig står vand i kælderen, skal der handles hurtigt for at undgå omfattende skader. Efterfølgende er der også brug for en omhyggelig indsats.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Begræns skaderne på indboet ved at flytte alt, som ikke kan tåle vand, til et tørt sted.
- Fjern så vidt muligt vandet, og ring evt. efter hjælp hos Falck eller andre, som yder skadesservice.
- Ved alvorlige skader skal du kontakte dit forsikringssselskab med det samme, så de kan vurdere, om der skal ydes en øjeblikkelig indsats for at begrænse skaderne.

Vand inden døre og i konstruktioner er husets værste fjende. Vand har en evne til at trænge ind gennem selv de mindste revner og utætheder, hvorefter det kan opsuges af de fleste byggematerialer. Især træværk er udsat for følgeskader i form af skjolder, revner, råd og svamp.

Der skelnes mellem egentlige vandskader og fugtskader, ikke mindst af forsikringsmæssige årsager, men uanset om der er tale om en mistænkelig fugtplet på væg eller loft eller en massivt oversvømmet kælder, skal der gribes ind hurtigst muligt.

Kælderen kan blive oversvømmet, ved at hav, sø eller vandløb går over deres bred-

der, men også voldsomme regnskyl kan sende vand direkte ind i kælderen gennem eventuelle utætheder eller overbelastede kloakker.

1 Så snart du opdager vand i kælderen, skal du forsøge at begrænse skadernes omfang ved at flytte alt det indbo, som ikke kan tåle vand, til et tørt sted. Tag dig af de mest værdifulde ting først og de ting, som dårligst kan tåle vand.

2 Hvis du kan se, at der er tale om mere vand, end du umiddelbart kan fjerne selv, skal du prøve at finde ud af, hvor vandet kommer fra. Derefter skal du hurtigst muligt kontakte dit forsikringssselskab, som kan vejlede dig og tage stilling til, om der skal ydes akut hjælp.

3 Har du et relevant Falck-abonnement, kan du kontakte selskabet og få hjælp til at pumpe kælderen tør for vand og begrænse skaderne. Der er også andre firmaer, som yder samme slags skadesservice. Du kan leje en vandstøvsuger i de fleste større byggemarkeder og selv suge vandet op, hvis skaderne ikke er så store eller akutte.

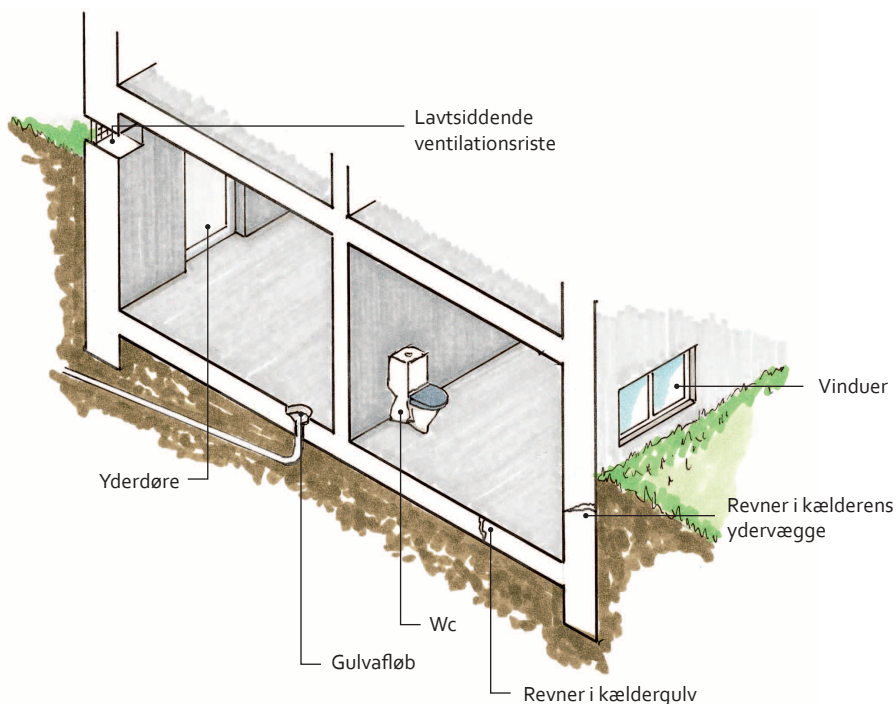
4 Tag billeder af skaderne til forsikringssselskabet, helst når vandet står højest. Smid ikke beskadigede genstande ud, men gem dem, indtil du har haft en taksator på besøg.

5 Når kælderen er tømt for vand, skal den affugtes. Det sker bedst ved hjælp af affugtere, som skal stå i

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Sådan reagerer du på vandskade i kælderen • Sådan forebygger du vandskade i kælderen
 • Højt vandslukke • Pumpebrønd • Tilbageløbsstop • Udvendig fugt- og varmeisolering af kælderydervægge • Tjek dit tag for utætheder

BESLÆGTEDE PROBLEMER

Vand op gennem kældergulv eller vægge

Hvis du bor i et område med høj grundvandsstand, er der som udgangspunkt risiko for, at der trænger vand ind i kælderen. Risikoen forhøjes, når store regnmængder gennembløder jordlagene omkring huset og hæver grundvandsspejlet. Selv de mindste revner og sprækker giver vandet adgang, og i praksis er det vanskeligt at lave kælderydervægge og kældergulve, som er fuldstændig vandtætte.

Det er en dyr affære at foretage en forebyggende indsats ved at etablere omfangsdræn rundt om huset og tætne kælderydervæggene, men det kan være med til at sikre en tør og fugtfri kælder under almindelige omstændigheder. Når der er tale om voldsomme skybrud eller egentlige oversvømmelser, kommer drænet til kort, fordi det fyldes med vand, der ikke kan komme bort.

Ligeledes kan det i nogen grad forebygges, at vand og fugt trænger op gennem kældergulvet, hvis det skyldes, at drænlaget under kældergulvet er utilstrækkeligt. At etablere et nyt drænlag er et stort projekt og kræver, at kældergulvet hugges op, og at der graves ud. Normalt vil man kun gøre det, hvis kælderen alligevel skal renoveres gennemgribende.

Vær opmærksom på, at terrasser med flisebelægning rundt om huset skal have tilstrækkeligt fald væk fra huset, da regnvandet ellers vil løbe ind mod kælderydervæggen og finde eventuelle revner m.v.

kælderen i uger eller i nogle tilfælde måneder. Affugterne kan forebygge, at der kommer alvorlige råd- og fugt-

skader på konstruktionerne, og mindske risikoen for, at der dannes skimmelsvamp. Det vil normalt være en god

idé at overlade affugtningen til professionelle. Det kan være nødvendigt at udskifte gulv- og vægbeklædning.

NYTTIG INFO

Forsikring

- Husforsikringen og indboforsikringen dækker vandskader, når der er tale om et "voldsomt skybrud". Det vil sige, når regnen er så kraftig, at afløbssystemer, der ikke er tilstoppet og er konstrueret normalt og godt vedligeholdt, ikke kan klare at lede vandet væk. Det vil typisk svare til 40-50 mm regn i løbet af en time eller ca. 1 mm pr. minut.
- Forsikringen dækker ikke fugtskader eller skader på hus eller indbo på grund af regnvand, som siver ind gennem utætheder i huset. Skyldes skaderne, at vandet er løbet ind i kælderen gennem vinduer, døre, ventilationshuller eller andre naturlige åbninger, vil forsikringen normalt dække.
- Oversvømmelser fra hav, fjord, søer eller vandløb, som laver skader på hus eller indbo, dækkes ikke af forsikringen, men vil i nogle tilfælde kunne dækkes efter reglerne om stormflod (se side 26-27).
- Du har pligt til at forsøge at begrænse skaderne mest muligt, ellers risikerer du, at forsikringen ikke dækker hele skaden. Dette gælder kun, hvis du er hjemme. Det kommer dig altså ikke til skade, hvis du er ude at rejse, når vandskaden sker. Rimelige udgifter til at redde og opbevare ejendele samt oprydning betales af forsikringen.

Forebyg

- Hvis du jævnligt har problemer med vand i kælderen, som ikke umiddelbart kan forebygges, må du sørge for at opbevare indbo og andet i kælderen hævet over gulvet. Hvis der kun kommer nogle få centimeter vand på gulvet, kan det være nok at stille tingene på en gammel palle eller to, men har du erfaringer med høj vandstand, gælder det om at opbevare tingene på hylder og i skabe på væggen. Undgå at opbevare meget sarte eller værdifulde genstande i kælderen.
- Under voldsomme regnskyl er det ikke usædvanligt, at kloakkerne ikke kan nå at lede alt vandet væk, og du kan derfor risikere, at vandet løber tilbage og kommer op af gulv afløbet i din kælder. Er kloakken underdimensioneret eller delvist tilstoppet, forværres problemet, men selv med kloakledninger, som er i god stand, kan du risikere vand i kælderen, især i lavtliggende områder.
- Få en kloakmester til at gennemgå dine kloakker og evt. foretage en tv-inspektion for at se, om de er i tilstrækkelig god stand.
- Alt kloakarbejde skal udføres af en autoriseret kloakmester. Installation af en pumpebrønd, som mekanisk pumper dit vand videre ud i kloaksystemet, kan i nogle tilfælde løse problemer med vand i kælderen, mens et såkaldt højvandslukke kan være løsningen i andre tilfælde. Et højvandslukke er en slags ventil, som simpelthen lukker af, når vandet i kloaksystemet løber den forkerte vej.

SPRUNGET VAND- ELLER VARMERØR

Utætte vandrør kan give meget alvorlige og akutte vandskader, og ligger rørene skjult i konstruktionerne, kan det være svært at finde fejlen.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis et vandrør lækker, kan du se det, ved at vandmålerens lille hjul roterer, selvom ingen haner og toiletter løber eller drypper.
- Hvis et varmerør lækker, kan du måske høre en svag susen der, hvor røret er læk.
- Luk for vandtilførslen, hvis det er et vandrør, der er sprunget. Hvis det er et varmerør, kan du muligvis tappe vandet af anlægget ved kedlen efter at have stoppet fyret.
- Begræns skaderne mest muligt ved at flytte indbo, som kan blive skadet, og ved at fjerne vandet så hurtigt som muligt.

I de fleste boliger er der to forskellige rørsystemer, som transporterer vand rundt. I denne sammenhæng tænkes ikke på afløbssystemet, som fører spildevand ud til kloaksystemet.

Vandrørene leder rent brugsvand fra vandværket til vandhaner, bruser, vaske- og opvaskemaskine osv. Der er separate vandrør til koldt og varmt vand.

Varmerørene fører varmt vand fra husets kedel eller fjernvarmesystem rundt til radiatorer og eventuel gulvvarmeinstallation. Det varme vand løber normalt i et lukket system med en

begrænset mængde vand, men i nogle tilfælde løber fjernvarmevandet direkte rundt i den enkelte boligs varmesystem.

Rørene er lavet af jern, kobber, messing, plast eller en sammensætning af disse, afhængigt af installationernes alder. Utætheder skyldes normalt slid og ælde, forkert udførte samlinger eller en forkert sammensætning af materialer. Løber vandet først gennem rør eller samlinger af kobber eller messing og videre gennem jernrør, vil der ske en såkaldt galvanisk tæring, som æder jernrørene op indefra. Det kan ske i løbet af bare et par år.

Det er ikke længere tilladt at have rørsamlinger skjult i konstruktioner, men vandrør må stadig gerne føres skjult. Utætheder i skjulte installationer kan være mere alvorlige end andre utætheder, fordi de kan have forårsaget omfattende vandskade i konstruktionerne, inden skaden bliver synlig. Desuden er det svært at konstatere, hvor utætheden er, og det kan være meget besværligt og kostbart at udbedre den. En utæt gulvvarmeinstallation i et tungt badeværelsesgulv af beton vil medføre, at hele gulvet skal hugges op for at finde skaden, og at hele badeværelset derefter skal retableres.

Utætte eller sprængte vand-rør er det mest alvorlige, da varmerørene i centralvarmeanlægget normalt kun indeholder en vis mængde vand.

Frostsprængte rør

Frostsprængte rør er mest almindelige i sommerhuse og ses normalt ikke i helårshuse. Det kan dog ske, hvis du lukker helt for varmen, fordi du f.eks. skal ud at rejse, eller hvis du i meget kolde perioder lukker for varmen i enkelte rum, som ikke benyttes. Så er der risiko for, at vand- og varmerør, som ligger yderligt, f.eks. under vinduer eller i skunkrum, springer, når vandet i dem fryser.

Optøning af frosne rør skal helst udføres af en fagmand. Brug aldrig åben ild, hvis du vælger at forsøge selv. Selv en varmepistol kan være farlig, da den kommer op på temperaturer omkring 500-600 grader.

Frostsprængte rør i hus og sommerhus kan du undgå ved at lade varmen køre for lavt blus, også når huset ikke bruges. Det er også sundere for huset.

NYTTIG INFO

Forsikring

Husforsikringen og indboforsikringen vil normalt dække pludseligt opståede skader som et sprængt vandrør, men forsikringen dækker ikke skader, som er opstået som følge af forkerte konstruktioner eller manglende vedligeholdelse. Har du overset tæring af synlige rør, dækker forsikringen ikke.

Forsikringen dækker heller ikke, hvis rummene eller huset er utilstrækkeligt opvarmet, men hvis eksempelvis fjernvarmeforsyningen udefra svigter, vil forsikringen normalt dække skader.

I mange selskaber kan du købe en tillæggsforsikring til husforsikringen, som dækker utætheder i skjulte rør i huset – altså utætheder, hvorfra der siver vand, til forskel fra et sprængt rør, og som dækker stikledninger som kloakrør og vandforsyningsrør.

Forebyg

- Sørg for, at vand- og varmeinstallationer generelt er i god stand, og udskift meget gamle installationer.
- Undersøg, om synlige rør og samlinger har tæring, og hold øje med vand og fugtpletter på gulve, vægge og lofter.
- Hvis du har mistanke om en utæthed i vandrørene, skal du slukke for alle vandforbrugende maskiner og armaturer, og tjekke om det lille hvide hjul i vandmåleren bliver ved med at køre.
- Hvis dit centralvarmeanlæg skal efterfyldes mere end to gange årligt, kan det tyde på en lækage.
- Få evt. en vvs-installatør til at gennemgå alle husets installationer.
- Følg reglerne, når du renoverer og bygger om, undgå ulovlige skjulte samlinger, og overlad arbejde på de faste installationer til en autoriseret vvs-installatør.
- Luk aldrig helt for varmen i hus eller sommerhus. Eller tøm vandinstallationen og vandlåse i toiletter i sommerhuset for vand i frostperioder, hvor huset typisk ikke bruges meget alligevel.

BESLÆGTEDE PROBLEMER

Se også side 34 om kolde radiatorer.

FUGTSKJOLDER ELLER UTÆT TAG

Pludseligt opståede fugtskjolder på loft og vægge kan være tegn på et utæt tag.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis det ligefrem drypper fra loftet, så begræns skaden ved at flytte indbo, der kan tage skade, og sæt spande under til at opsamle vandet.
- Prøv dernæst at fastslå, hvor vandet eller fugten kommer fra. Hvis der er tale om en utæthed i taget, skal du lave en midlertidig afdækning med presenning eller vandtæt plade.
- Kontakt dit forsikringselskab og hør, om skaden er dækket, og hvordan du skal forholde dig.
- Tilkald hurtigst muligt en håndværker, der kan reparere skaden, eller evt. en bygningsagkyndig, der kan foretage undersøgelser, hvis det ikke lige er til at fastslå skadens årsag.

Taget på et almindeligt enfamiliehus modtager årligt omkring 100 ton regn og sne, så selv små utætheder i taget kan lukke meget vand ind, hvor det ikke hører til. Bliver utæthederne først synlige i form af fugtpletter i loft eller øverst på væggen, kan de bagvedliggende konstruktioner allerede have taget alvorlig skade, og råd og svamp kan have fået fat. Jo mere kompliceret taget er opbygget desto større er sandsynligheden for utætheder.

Større skader fra f.eks. storm er nemme at afsløre, men mindre utætheder fra nedslidt eller forkert udført tagbelægning bemærkes ikke nødvendigvis, før skaden er sket.

En af de mest almindelige årsager til fugtskader på facader og indvendige

konstruktioner er utætte, tilstoppede eller defekte tagrender og nedløbsrør.

NYTTIG INFO

Forsikring

Skader, der skyldes almindeligt slid, alder eller forkert udførte konstruktioner, er ikke dækket af forsikringen, men pludselige skader, som når et træ vælter ned i huset, eller tagsten blæser af under en storm, vil normalt være dækket.

Forebyg

- Undersøg tagbelægning og inddækninger for utætheder udefra, og tjek tagrummet indefra for tegn på skader og fugt. Få en fagmand til at hjælpe dig med eftersynet, hvis du er i tvivl.
- Få omgående udbedret skader, om ikke andet så med midlertidig afdækning.
- Efterse og rens tagrender og nedløbsrør, når alle blade er faldet om efteråret og igen om foråret.
- Tjek loftrummet for fygnesne, og fjern den, inden den når at smelte.

OVERSVØMMELSE OG STORMFLOD

Ved egentlige oversvømmelser bortfalder forsikringsdækningen, men den kan i nogle tilfælde erstattes af reglerne om stormflod. Under alle omstændigheder skal du forsøge at forebygge og begrænse skaderne.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Er der varslet risiko for stormflod eller anden form for naturskabt oversvømmelse, forventes befolkningen at forberede sig bedst muligt ved at bjærge eventuelle løse genstande på grunden, flytte indbo op fra kælderen og løbende holde sig orienteret om varslingsniveauet og om eventuel evakuering.
- Begræns skaderne så vidt muligt, og søg evt. hjælp hos Falck eller anden skadesservice.
- Kontakt dit forsikringsselskab, når du har et overblik over oversvømmelsens omfang, og hvilke skader den har forvoldt.

Når hele områder oversvømmes, kan det skyldes, at vandstanden i hav, fjord, søer eller vandløb stiger på grund af storm eller voldsom regn, og hvis hus eller kælder bliver oversvømmet, dækker din egen forsikring ikke skaderne.

Hvis du bor i nærheden af kysten, vil du dog i nogle tilfælde været dækket efter reglerne om stormflod. En stormflod defineres som oversvømmelse på grund af ekstremt høj vandstand i havet forårsaget af en storm. Oversvømmelsen skyldes, at stormen ved højvande presser store vandmasser ind over land, og det sker oftest i lave marskområder som

ved Vadehavet og i fjorde, hvor vinden presser vandet ind, og det ikke har mulighed for at komme ud igen.

Det er det såkaldte stormråd, som bl.a. efter indstilling fra Kystdirektoratet afgør, om en oversvømmelse er en stormflod.

Selvom skaderne efter oversvømmelsen dækkes af stormflodsordningen, har du pligt til at forsøge at begrænse skader på hus og indbo, eksempelvis ved at redde og rengøre genstande, få pumpet vandet ud af huset og få det affugtet. Skimmelsvamp, som opstår, fordi huset er påvirket af fugt gennem længere tid,

betragtes f.eks. som en følgeskade, som ikke er dækket af stormflodsordningen. Hvis du ikke forsøger at begrænse skaderne, kan Stormrådet beslutte, at en eventuel erstatning nedsættes eller helt bortfalder.

- I tiden før en storm bør du holde dig orienteret via medierne om storm- og oversvømmelsesvarsler, hvis du bor i et område, der tidligere har været udsat for stormflod.
- Forbered dig bedst muligt og i god tid ved at flytte sårbart og værdifuldt indbo op fra kælderen og evt. fra stueetagen og højere op i huset, hvis du har mulighed

for det. Havemøbler og andre løse genstande i haven og indkørslen bør bringes i sikkerhed eller gøres fast.

- Følg med i medierne for at holde dig orienteret om varslingsniveauet, og følg de instruktioner, som udsendes om eventuel evakuering eller andre forhold.

- Bliver dit hus oversvømmet, er det vigtigt, at du prøver at begrænse skaderne så meget som muligt ved at pumpe vand ud, tørre indbo og løsøre samt affugte hus og konstruktion. Falck og andre firmaer yder skadeservice, men ved større oversvømmelser kan der være lang ventetid på hjælp.

- Uanset om skaderne vil blive dækket af din forsikring eller ej, skal du hurtigst muligt anmelde dem til dit forsikringselskab. Hvis dit hus og dit indbo er forsikret i to forskellige selskaber, skal du kontakte dem begge. Forsikringselskaberne sender anmeldelserne videre til Stormrådet.

- Der kommer en taksator ud for at vurdere skaderne på dit hus og indbo, men der kan godt gå nogen tid, hvis mange husstande er ramt. Det er vigtigt, at du fotograferer skaderne, når vandet står højest, og desuden gemmer ødelagt eller beskadiget

indbo, indtil du har haft besøg af en taksator.

- Hvis oversvømmelsen bliver erklæret for stormflod af Stormrådet, vil erstatning for dit indbo blive udbetalt

samtidig med Stormrådets afgørelse, mens erstatning for skader på huset bliver udbetalt, efterhånden som regninger og dokumentation for det udførte arbejde sendes ind.

NYTTIG INFO

Forsikring

- For at kunne få erstatning fra stormflodsordningen skal du have en brandforsikring og en indboforsikring på huset. Forsikringen er ikke lovpligtig, men hvis du har lån i huset, vil dit realkreditinstitut forlange, at du er brandforsikret.

- Vær opmærksom på, at stormflodsordningen ikke yder erstatning for ejendele, som opbevares i kælder og rum under jordniveau.

- Ved skader på privat indbo og bygninger (en- og tofamiliehuse) er der en selvrisiko på 5 procent, dog mindst 5.000 kr. Der fratrækkes én selvrisiko på bygningskader og én på indboskader. Ved skader på sommerhuse er der en selvrisiko på 10 procent, dog mindst 10.000 kr. Ved skader på sommerhuse med indbo fratrækkes kun én selvrisiko.

- Hvis din bil får skader som følge af en stormflod eller anden større oversvømmelse, er det bilens kaskoforsikring, der dækker. Hvis du kun har en lovpligtig ansvarsforsikring på bilen, er den ikke dækket, heller ikke af Stormrådet.

Stormflodsberedskabet

Det er typisk den lokale politikreds, der koordinerer stormflodsberedskabet på baggrund af varslerne fra Danmarks Meteorologiske Institut. Det betyder, at det lokale politi sørger for, at de nødvendige informationer når ud til befolkningen gennem medierne, samt at der indkaldes det mandskab og materiel, som skønnes nødvendigt.

Skal mennesker evakueres, er det også det lokale politi, der koordinerer militærets og hjemmeværnets indsats, og der skaffes indkvarteringsmuligheder i skoler og sports-haller til de evakuerede.

Bor man i udsatte områder, bør man altid sørge for at være orienteret om de gældende bestemmelser og anbefalinger fra stormflodsberedskabet.

TILSTOPPET AFLØB I HÅNDVASK

Håndvasken er ikke helt så udsat som køkkenvasken, men snavs, sæberester og hår kan nemt tilstoppe afløbet. Det er dog normalt muligt at fjerne proppen selv uden professionel hjælp

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Løft proppen i bunden af vasken op og tjek, om den trænger til at blive rensat eller justeret.
- Hvis afløbet stadig er stoppet, kan du prøve med en svupper.
- Hvis svupperen ikke har nogen effekt, kan du afmontere vandlåsen og rense den.
- Virker intet af dette, bør du tilkalde en vvs-installatør, som har professionelt udstyr og kendskab.

Under håndvaskens afløb sidder ofte en såkaldt pungvandlås, der er mindre og fikserer end den store S-vandlås under køkkenvasken. Nogle håndvaske har

dog direkte tilslutning til et gulvafløb. Løber vandet trægt ud af håndvasken, kan det dog også være bundproppen i vasken, som er skurken.

Løft bundproppen op og undersøg, om den trænger til at blive rensat, eller om den simpelthen sidder for langt nede i afløbet, selv når den er ”åben”. I bunden af proppen sidder en stilleskruer, som justerer, hvor højt oppe i afløbet proppen sidder.

Den underste del af pungvandlåsen kan skrues af, så man kan rense den for hår og sæberester.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Tjek husets kloakker og afløbsrør

Hvis vasken er helt stoppet, skal du bruge en svupper. Sæt svupperen over afløbet, fyld noget vand i håndvasken, og sæt pakketape eller en våd klud for overløbet. Træk svupperen nogle gange hårdt op og ned for at løsne proppen af skidt. Skyl efter med et par kedler kogende vand for at opløse de sidste sæberester og rense afløbet.

Hvis svupperen ikke har nogen effekt, og hvis du har mod på det, kan du afmontere vandlåsen og rense den. Underdelen af vandlåsen skrues af, så du kan fjerne skidtet. Sæt en spand under til at opsamle det skidt og vand, der uundgåeligt løber ud.

Hvis vandlåsen ikke er stoppet, kan du med en rensesplit prøve at rense afløbsrøret. Brug gummihandsker og stil en spand nedenunder, inden du går i gang.

Er afløbet stoppet længere nede i afløbssystemet, skal du muligvis have en vvs-installatør til med specielt værktøj at rense afløbet helt hen til faldstammen eller kloakken.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Det er lidt svært at undgå sæberester, snavs og hår i håndvasken, men undgå at bruge vasken til andre opgaver såsom at skylle mudder af gummistøvlerne efter en tur i haven.
- Hæld jævnlige et par kedler kogende vand i afløbet for at opløse propper og skabe fri passage.

Pas på med kemikalier

Flydende afløbsrens er skrappere sager, som kan opløse fedt og hår i afløbet og kan bruges forebyggende. Men det har begrænset virkning, når der først er dannet en tæt prop.

Kaustisk soda, som købes i krystalform og blandes med vand til en grød, er endnu skarpere, og hvis du bruger det, skal du gøre det med stor forsigtighed. Kaustisk soda, som blandes med varmt vand, kan udvikle så stor varme i afløbet, at rørene deformeres, og det kan også gå ud over eventuelle pakninger. Der kan også udvikles dampe, som er meget ubehagelige og usunde at indånde.

Både afløbsrens og kaustisk soda er basiske stoffer og stærkt ætsende, så brug gummihandsker og undgå at få dem på huden og indånde dem.

Klorin, som kan fjerne dårlig lugt i afløb, har ingen som helst virkning, når det drejer sig om at rense eller opløse propper. Klorin må aldrig anvendes sammen med afløbsrens eller andre rengøringsmidler, da det kan udvikle giftige dampe.

Kemikalier i afløbet bør så vidt muligt undgås, ikke mindst af hensyn til miljøet.

TILSTOPPET AFLØB I KØKKENVASK

Under køkkenvasken sidder det hårdest belastede afløb i huset. Uden jævnlig vedligeholdelse og rensning vil det stoppe til med fedt og madrester

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis vandet begynder at løbe trægt ud af køkkenvasken, så start med at hælde et par kedler kogende vand i.
- Hvis vasken er stoppet, er næste skridt at bruge en svupper.
- Hvis det ikke hjælper, kan det være nødvendigt at skille afløbet og vandlåsen under vasken ad og rense dem.
- Har du ikke mod på det, eller sidder problemet længere ude i afløbet, skal du tilkalde et vvs-firma.

Uanset hvor omhyggelig man er, vil der ryge mange madrester og fedtstof i køkkenvaskens afløb i forbindelse med madlavning, opvask og rensning af gryder og pander. Fedtstoffer sætter sig hurtigt fast på indersiden af afløbsrør og faldstammer og virker som lim for madrester, små stykker grøntsager, kaffegrums m.m., og det danner et lag slam, som til sidst vil stoppe afløbet helt til.

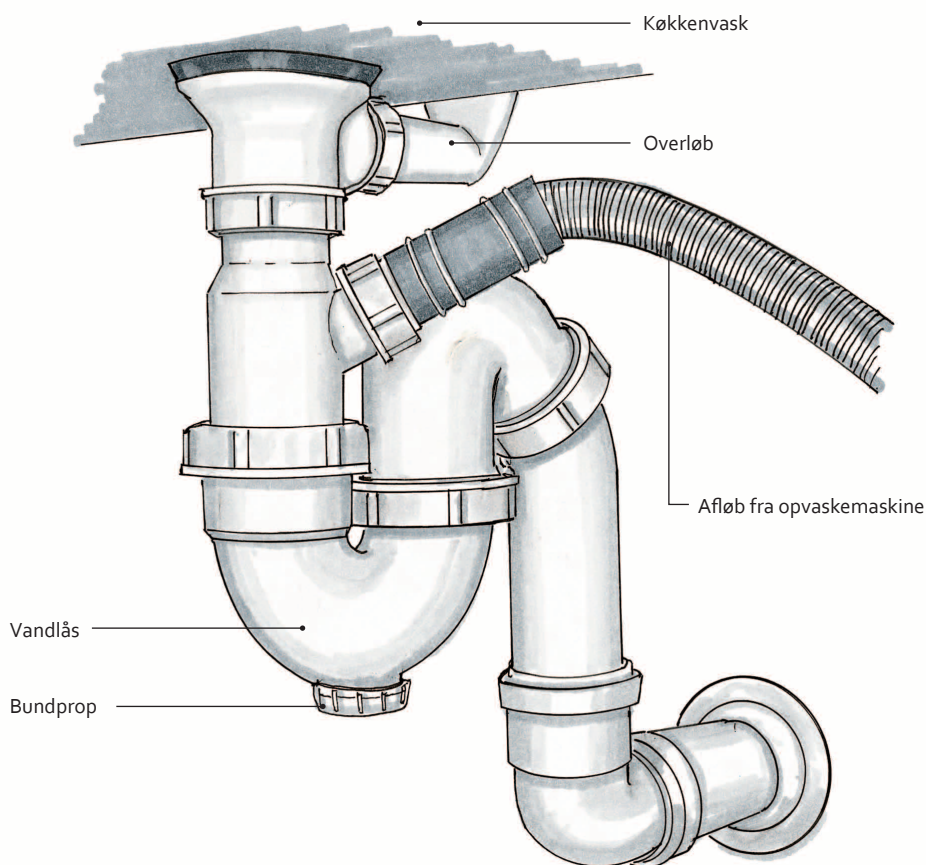
Under vaskens afløb sidder en vandlås, som normalt er formet som et S. I vandlåsen står der altid lidt vand i bunden, som fungerer som en slags ventil, der stopper den grimme lugt fra kloakken.

Ofte sidder forstoppelsen lige under afløbsristen i bunden af vasken eller i vandlåsen neden under vasken, og i de fleste tilfælde kan proppen løsnes med en svupper:

1 Sæt svupperen ned over vaskens afløb, og fyld nogle centimeter vand i vasken. Sæt et stykke pakketape eller en våd karklud over overløbs åbning, så der ikke slipper luft ind den vej. Pump nogle gange hårdt op og ned med svupperen, helst uden at den slipper vaskens bund. Hvis du er heldig, skabes der et undertryk, som løsner proppen. Herefter kan du skylle grundigt efter med meget varmt vand for at løsne skidtet.

2 Hvis svupperen ikke kan klare opgaven, kan du prøve at rense vandlåsen. Nogle vandlåse har en plastprop i bunden, som forsigtigt kan løsnes med en rørtang eller papegøjetang. Derefter kan du rense bunden af vandlåsen med en tynd skrue-trækker eller et stift stykke ståltråd. Sørg for at stille en spand under til at opsamle slam og vand!

3 Det kan også være nødvendigt at skille selve vandlåsen ad og rense den. Nyere afløb er lavet af plast, som kan skilles ad uden brug af værktøj. Stil en spand nedenunder, og brug gummihandsker, da det er en temmelig snavset affære. Hvis det viser sig, at

vandlåsen ikke er tilstoppet, kan du evt. forsøge at rense afløbsrøret med en rensesplit. Hvis det stadig ikke hjælper, må du tilkalde professionel assistance.

4 Når du samler vandlåsen igen, så vær meget omhyggelig og kontroller, at den er helt tæt. Smør evt. pakningerne med lidt sulfo for at gøre dem tætte.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Undgå så vidt muligt at hælde fedtstoffer, olie og kaffegrums i vasken.
- Brug ikke køkkenvasken som affaldsspand, når du laver mad eller skyller af. Skrab madrester af tallerkener og gryder ned i affaldsspanden.
- Sæt en fintmasket si i vaskens afløb, som stopper større madrester.
- Hæld jævnlige et par kedler kogende vand i vaskens afløb.
- Tør altid fedtresten af panden med køkkenrulle som kasseres, før panden vaskes af.

TILSTOPPET GULVAFLØB

Gulvafløb, især i bruseren, kan stoppe til, hvis de ikke renses regelmæssigt. Du har flere muligheder for at afhjælpe problemet selv, inden du tilkalder en vvs-installatør.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis vandet løber meget langsomt ud, så prøv at hælde nogle kedler meget varmt eller kogende vand i afløbet.
- Er afløbet helt stoppet, så brug en svupper, og prøv at løsne proppen.
- Hvis en del af vandlåsen kan tages op, så tag den op, og rens den grundigt. Brug evt. en rensesplit eller et rensesbånd til at få proppen af skidt i afløbet løsnet, hvis det er muligt.
- Hvis du ikke selv kan løse problemet, må du tilkalde et vvs-firma.

Gulvafløbet fører spildvand fra brusebadet, badeværelses- eller kældergulvet ud i kloakken. Gulvafløbet kan være bygget forskelligt op, afhængigt af alder og type, men normalt vil der umiddelbart nede under gulvafløbet sidde en vandlås, hvor der altid står lidt vand, som forhindrer kloaklugten i at trænge op i rummet.

Det er især gulvafløbet i brusenichen, som risikerer at stoppe til. Dagligt udsættes det for sæberester og hår, som med tiden meget nemt danner propper, især i ældre og dårligt vedligeholdte afløb.

Korte brusebade og vandbesparende armaturer kan faktisk være et problem i

forhold til afløbet, da den begrænsede mængde vand, der bruges, simpelthen ikke

er tilstrækkelig til at skylle afløbsrøret ordentligt igennem.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Et par kedler med kogende vand en gang om ugen hjælper med at opløse propper af sæberester og fedt i afløbet. Et par store spande med varmt vand, der hældes hurtigt i afløbet, er også godt. Afløbsrens kan opløse propper af fedt og hår, men har ikke den store effekt på et stoppet afløb og skal bruges sparsomt af hensyn til miljøet.
- Hvis vandlåsen kan tages op, som den ofte kan på nyere gulvafløb, så rens den jævnligt, og skyl afløbet godt igennem med varmt vand. Brug evt. en haveslange til at spule med.
- Gulvafløb, som har et langt afløbsrør med kun lidt fald inden vandlåsen, er særligt udsatte og kan undertiden udvikle dårlig lugt, især hvis der er gulvvarme, som hurtigt udtørre afløbet. Hvis kogende vand ikke hjælper på lugten, kan det være nødvendigt at hælde lidt klorin i afløbet. Lad det virke en times tid, og skyl efter med varmt vand. Hæld aldrig afløbsrens eller andre rengøringsmidler i efter klorin, da der så kan dannes giftige gasser.

TILSTOPPET WC

Få problemer i hjemmet er mere ubejlejlige end et stoppet wc. I mange tilfælde kan du løse problemet selv, men det kan være tegn på større problemer med afløb eller kloak.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis vandet løber langsommere ud, end det plejer, skal du prøve at hælde en stor spand vand meget hurtigt ned i wc'et.
- Hvis wc'et er helt stoppet, skal du prøve at løsne forstoppelsen med en svupper.
- Hvis det ikke hjælper, må du ringe til en vvs-installatør.

Toilettet er en af de mest uundværlige, men også oversete faciliteter i hjemmet – vi spekulerer ikke så meget over det, medmindre det pludselig holder op med at virke. Fra wc-kummen føres spildevand via en vandlås ud i afløbet, evt. via en faldstamme, og videre ud i selve kloakledningen.

Normalt fungerer et wc uden de store problemer, men hvis det bruges som affaldsspand, kan det hurtigt stoppe til. Problemer med udløbet kan også skyldes defekter længere ude i systemet, altså ødelagt eller nedslidt afløbsrør eller kloak.

1 Begynder vandet at løbe langsommere, når du skyller ud, og kan du høre, at det gurgler i afløbet, tyder

det på, at der er ved at danne sig en prop. Fyld en stor spand med 10 liter vand, og hæld den så hurtigt som muligt i wc'et. Gentag om nødvendigt et par gange. Hvis det ikke har nogen mærkbar effekt, kan du med en gummihandske prøve, om du kan mærke og fjerne en prop lige ved indgangen til vandlåsen.

2 Hvis wc'et allerede er stoppet så meget til, at vandet står højt i kummen, så tag gummihandsker på, og prøv med en svupper. Pres svupperen så langt ned i kummen som muligt, og ryk den hurtigt op. Gentag nogle gange, indtil vandstanden synker til normalt niveau.

3 Kan svupperen ikke afhjælpe problemet, bør du tilkalde et vvs-firma.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Skyl aldrig bleer, hygiejnebind, vatpinde, kattegrus, kondomer og lignende ud i toilettet, da det kan stoppe vandlås og afløb. Undgå så vidt muligt også at smide køkkenrulle i wc'et, da det i modsætning til toilettejpapir ikke opløses så nemt.
- Vær opmærksom på, at børn i leg kan finde det spændende at skylle ting ud i toilettet, ting, som kan stoppe afløbet.
- Hvis du jævnligt har problemer, kan det tyde på, at dit wc ikke skyller ordentligt ud, eller at afløbet trænger til renoivering eller udskiftning. En kloakmester kan undersøge, om det er her, problemet er.

KOLDE RADIATORER

Husets varmesystem består af mange forskellige komponenter, men ved at gå systematisk til værks kan du ofte finde og rette fejlen selv eller i det mindste finde ud af, hvem du skal ringe til efter hjælp.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis det kun er en enkelt eller nogle få radiatorer, som ikke varmer, kan problemet ofte afhjælpes ved at "motionere" termostaten eller lufte radiatoren ud og evt. efterfylde anlægget (se herunder).
- Er alle radiatorer kolde, tyder det på et problem med fjernvarmen, fyret eller cirkulationspumpen, eller at der mangler meget vand på anlægget (se herunder).
- Hvis du ikke kan løse problemet selv og få varme i huset, må du tilkalde en reparatør eller kontakte dit forsyningsselskab.

Langt de fleste boliger opvarmes af et centralvarmeanlæg, der enten er fjernvarmebaseret eller brændselsbaseret, dvs. olie- eller gasfy.

Et lukket rørsystem bringer det opvarmede vand frem til radiatorer og gulvvarmerør, hvor det kan afgive sin varme, inden det transporteres tilbage til kedlen eller varmeveksleren, hvor det på ny bliver varmet op.

Ældre centralvarmeanlæg er ofte såkaldte etstrengsanlæg, hvor kun ét varmerør går gennem hele huset. Denne streng forsyner ikke alene radiatorerne med varme, men modtager også det afkølede returvand fra hver radiator. Det betyder i praksis, at de sidste radiatorer ikke kan

blive lige så varme som de første. På nyere varmeanlæg er der en separat returstreng, som leder det afkølede returvand direkte tilbage til fyret eller fjernvarmeveksleren.

På de fleste varmeanlæg sidder en elektrisk drevet cirkulationspumpe, som driver vandet rundt i anlægget. Mange anlæg er også forsynet med en shuntventil eller shuntpumpe, som sørger for at blande det varme fremløbsvand fra fyret med det koldere returvand, således at fremløbsvandet får den rette temperatur.

Hvis enkelte radiatorer ikke varmer eller varmer for lidt, mens resten af anlægget fungerer, vil det normalt skyldes en af to ting.

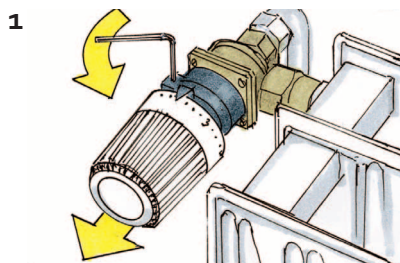
Termostaten skal "motioneres"

Hvis der har været slukket for varmen i sommerhalvåret, sker det ofte, at en radiator ikke reagerer, når du skruer op for den. Inde bag radiatorens reguleringsgreb sidder en lille ventilnål i en såkaldt pakkåse. Den lille nål regulerer tilstrømningen af varmt vand til radiatoren ved at bevæge sig ind eller ud, når du drejer på grebet, og den kan nemt sætte sig fast.

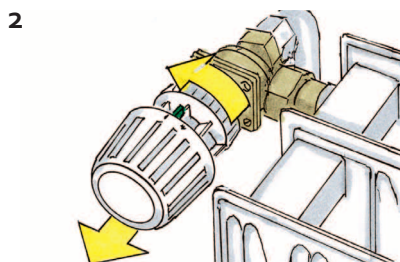
Prøv først at skrue helt op og helt ned på grebet nogle gange for at motionere ventilnålen. Hvis det ikke hjælper, skal du afmontere termostatgrebet for at kunne komme til ventilnålen.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

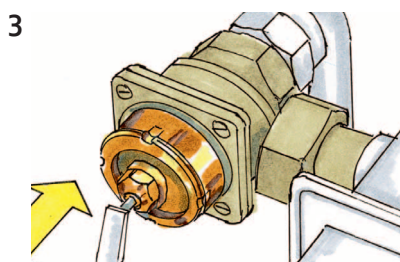
Tjek dit varmeanlæg • Tjek dit oliefyr • Tjek husets fjernvarmeanlæg • Gulvvarme • Gulvvarme i ældre huse

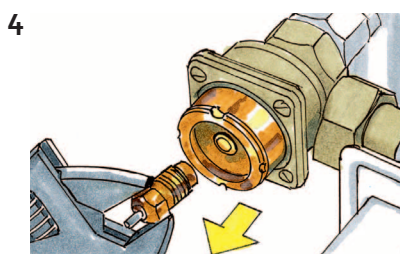
Først skal du løsne skruen (ofte en unbrakoskrue) på grebets krave, og herefter kan du forsigtigt trække grebet af.

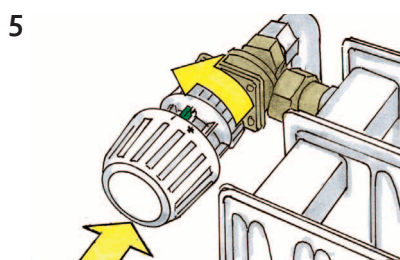
På nyere termostater kan du afmontere grebet uden værktøj ved at dreje den fjederbelastede krave inderst på grebet mod uret og herefter trække grebet af.

Tryk ventilnålen i bund nogle gange, f.eks. med en skruetrækker. Sidder nålen fast i den inderste stilling, kan du prøve at lirke den forsigtigt frem og tilbage med en lille tang, indtil den kan bevæge sig frit. Inde i ventilen sidder en lille fjeder, som forøger at presse nålen udad.

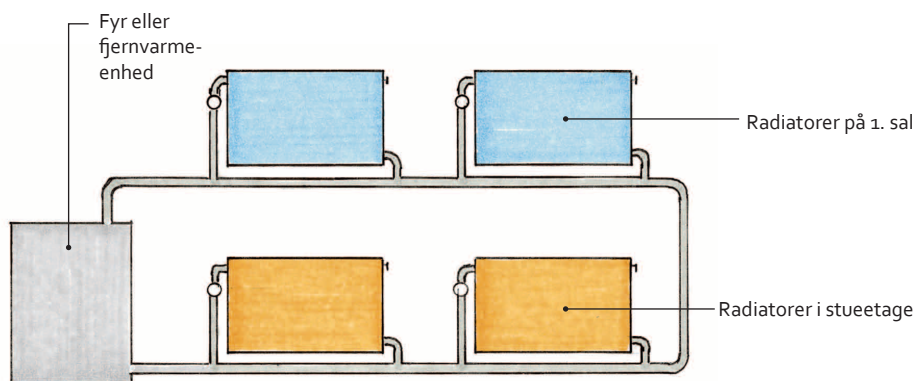

Hvis nålen stadig sidder fast, kan du med en svensknøgle skrue pakkåsen ud, købe en ny og selv montere den. Hold en klud under, da der godt kan sprøjte lidt vand ud af ventilen. Du kan også få en vvs-installatør til at gøre det.

Når ventilen fungerer igen, monterer du grebet i samme position som oprindeligt. På de nyere greb skal du vride den fjederbelastede krave mod uret, inden du klikker grebet på plads. Sørg for, at grebet vender rigtigt, ellers kan det ikke monteres.

Er der luft i varmesystemet, vil det betyde at de højest placerede radiatorer er kolde, da luften stiger til vejrs i systemet.

Der er luft i radiatoren

Hvis alt andet fungerer, men radiatoren ikke kan blive varm eller kun bliver delvist varm, når du skruer helt op, skyldes det, at der er luft i den.

Du udlufter radiatoren ved at løsne luftskruen forsigtigt med en tang. Trykket i systemet vil presse luften ud, hvilket tydeligt kan høres. Når der begynder at komme vand ud, lukker du omgående. Hold en klud under luftskruen til at opfange vandet.

Hvis der ikke kommer vand ud, er der for lidt vand på anlægget, og så skal der fyldes noget på, for at radiatorerne kan fungere.

Der kan også danne sig luftlommer i varmesystemet,

hvis varmeanlægget efter en reparation er blevet tømt for vand og siden påfyldt igen. I så fald skal du udlufte alle radiatorer i hele huset en efter en. Hvis huset har mere end en etage, skal du slukke for cirkulationspumpen en times tid, så luften kan søge op til de øverste radiatorer, som du så skal udlufte først. Det

er meget sandsynligt, at du derefter skal fylde lidt mere vand på anlægget (se side 37). Måske skal du gentage proceduren flere gange, før alle luftlommer er væk.

Hvis der er meget luft i systemet, kan det stoppe cirkulationen og dermed opvarmningen af hele huset.

BESLÆGTEDE PROBLEMER

Hvis varmeanlægget og radiatorerne i øvrigt fungerer normalt, men varmen ikke kommer rundt i systemet, skal du tjekke, om cirkulationspumpen er tændt, og om den virker (sæt en skruetrækker på pumpen og lyt efter, om den brummer).

Shuntventilen kan også være indstillet på for lav fremløbstemperatur. Hvis radiatorerne ikke bliver ordentligt varme, så prøv at indstille shunten på en højere temperatur. Både cirkulationspumpe og shuntventil kan gå i stykker, men udskiftning eller reparation er et job for en vvs-installatør.

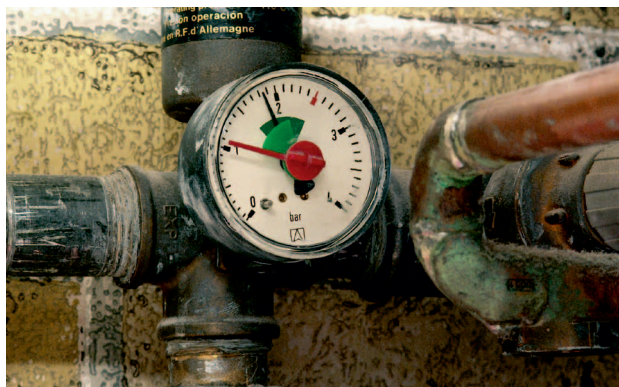
Se også side 23 om sprunget varmerør

Påfyldning af vand

Der er normalt installeret en vandhane tæt på varmeanlæggets påfyldningsstuds. På et anlæg med en kedel sidder studsens som regel i bunden af kedlen. Studsen er normalt sikret med en rund eller sekskantet prop, der skal skrues af, inden studsen kan forbindes til vandhanen med en vandslange. Vandslangen har gevind i begge ender, så den nemt kan tilsluttes. Når du har skruet slangen på vandhanens tud, skal du fylde den med vand, inden du sætter den fast på påfyldningsstudsens. På den måde undgår du, at der kommer luft i varmesystemet. Derefter åbner du for vandhanen og for påfyldningsstudsens ventil med en svensknøgle el.lign.

Når trykmåleren viser det ønskede tryk, lukker du for ventilen og derefter for vandet. Det korrekte tryk er normalt markeret på måleren med rødt, mens det

Trykmåler

faktiske tryk vises af en bevægelig nål. Et almindeligt anlæg i et enfamiliehus skal have et tryk på ca. 1,5 bar, og er trykket mindre end 1 bar, kan der opstå problemer. I etageejendomme skal trykket være op til ca. 2,5 bar, for at vandet kan nå op til de øverste radiatorer. Efter vandpåfyldning luftes radiatorerne ud som beskrevet ovenfor.

Det er ikke usædvanligt, at varmeanlægget skal påfyldes lidt vand ved fyrings-

sæsonens start og måske en enkelt gang i løbet af sæsonen.

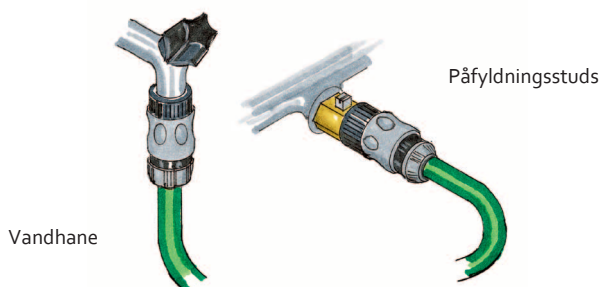
? NYTTIG INFO

Håndværkere

Hvis du ikke kan løse problemet selv, skal du ringe til en vvs-installatør. Nogle firmaer har døgnservice, men med forhøjet takst. Har du fjernvarme, skal du normalt kun ringe til dit forsyningsselskab, hvis problemet ikke skyldes fejl på dit anlæg.

Forebyg

Har der været slukket for varmeanlægget i sommerperioden, kan det ske, at pumpen ikke virker, når der tændes igen. Det er derfor en god idé at tænde cirkulationspumpen og lade den køre ca. 10 minutter en gang om måneden i sommerhalvåret.

OLIEFYRET SVIGTER

Ved at gennemgå denne tjekliste er der en god chance for, at du kan få fyret i gang igen på egen hånd, så du slipper for at ringe til en servicetekniker.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis hverken den røde eller den grønne knap på fyret lyser, skal du først tjekke afbryderkontakten til fyret og se, om HPFI/HFI-relæet er slået fra. Tjek også sikringen på den gruppe på eltavlen, der hører til oliefyret.
- Tjek, om der er olie nok på tanken. De sidste 5-10 cm olie kan ikke suges op, og fyret kan derfor godt gå ud, selvom der er lidt olie tilbage. Overjordiske tanke har normalt en måler, mens underjordiske skal tjekkes ved at stikke f.eks. en tommestok gennem påfyldningsstudsene og ned til bunden af tanken.
- Hvis der er olie på tanken, og den røde knap lyser, skal du trykke på den røde startknap på fyret og vente et par minutter. Hvis fyret ikke starter, må du prøve igen, men højst to gange mere. Herefter skal du ringe til en servicetekniker.
- Hvis alt andet er i orden, men den røde lampe er slukket, kan det skyldes, at overkogssikringen har slået fyret fra. Det gør den ved ca. 90 grader. Indstil kedeltermostaten til 60-70 grader og vent, til kedlens temperatur er faldet til det niveau. Tryk herefter på den grønne knap på termostaten. Overkogssikringen sidder normalt på toppen af selve fyret. Ofte slår sikringen fra, fordi der mangler vand på anlægget, og så skal du efterfylde (om påfyldning af vand, se side 37).

Oliefyret er en almindelig måde at drive et centralvarmeanlæg på i enfamiliehuse, og et nyere og godt vedligeholdt anlæg er normalt rimeligt driftsikkert. Hvis du jævnligt har problemer med et ældre fyr, skal du overveje at skifte det ud. Ud over at indstille vandtemperaturen skal du overlade justeringen til en servicetekniker. Et forkert indstillet fyr er uøkonomisk og giver risiko for skorstensbrand.

NYTTIG INFO

Det er en god idé at have alternative varmekilder som f.eks. et par flytbare el- eller gasradiatorer i reserve.

Forebyg

- Selvom du har en fast aftale med en olieleverandør, er det en god idé selv at tjekke, hvor meget olie der er på tanken. Især hvis du begynder fyringssæsonen tidligere end normalt, eller hvis vinteren er meget kold.
- Få tjekket dit oliefyr årligt af en servicetekniker. Hvert femte år skal fyret synes, og der skal laves kontrolmålinger og tjekkes kedeløkonomi.

GASFYRET SVIGTER

I nogle tilfælde kan du selv få startet dit naturgasfyr, hvis det går i stå. Men er der noget galt med selve fyret, skal du sandsynligvis ringe efter fagfolk.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis der ikke er lys i gasfyrets betjeningspanel, skal du først tjekke afbryderkontakten til fyret og se, om HPFI/HFI-relæet er slået fra. Tjek også sikringen på den gruppe på eltavlen, der hører til gasfyret. (Se evt. kapitlet om strømsvigt).
- Tjek dernæst, om der er tryk nok på anlægget. Trykket skal normalt være ca. 1,5 bar og i hvert fald ikke under 1 bar. Hvis trykket er for lavt, skal du slukke fyret og fylde vand på (se side 37).
- Er der lys i betjeningspanelet og tryk på anlægget, vil gasfyret normalt vise en fejlmeddelelse i displayet. I din brugermanual til fyret vil der være et afsnit om "Fejlmeddelelser" eller "Fejlkontrol", som kan hjælpe dig til at løse problemet på egen hånd. Skriv under alle omstændigheder den viste fejlkode ned.
- Prøv at slukke og tænde fyret et par gange. Hvis det ikke går i gang igen, skal du kontakte en vvs-installatør eller et servicefirma og informere dem om problemet og fejlkoden.
- Har du mistanke om fejl eller mangler ved anlægget, skal du hurtigst muligt tilkalde assistance, da defekte naturgasinstallationer kan være meget farlige. Forsøg under ingen omstændigheder selv at reparere på anlægget!

NYTTIG INFO

Håndværkere

Det er meget vigtigt, at vedligeholdelse og reparationer af naturgasanlæg udføres korrekt. Derfor bør du have en serviceaftale med din udbyder af naturgas eller et andet kompetent servicefirma.

Tips, når gasfyret svigter

En længerevarende afbrydelse af fyret kan i meget kolde perioder være meget generende og gøre boligen ubeboelig. Det er derfor en god idé at have alternative varmekilder som f.eks. et par flytbare el- eller gasradiatorer i reserve.

Forebyg

Et naturgasanlæg skal synes hvert fjerde år, og efter 15 år skal der udføres et udvidet eftersyn.

FJERNVARMEN SVIGTER

Opvarmes dit hus med fjernvarme, skyldes problemer med varmen ofte fejl i din cirkulationspumpe eller dine radiatorer.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Kontroller, at afbryderen til cirkulationspumpen er tændt, og se efter, om HPFI/HFI-relæet er slået fra. Tjek også sikringen på gruppen på eltavlen. (Se evt. kapitlet om strømsvigt).
- Tjek, om der er tilstrækkeligt tryk på dit varmeanlæg. Trykmåleren skal normalt vise ca. 1,5 bar og ikke under 1 bar. Fyld om nødvendigt vand på anlægget (se side 37).
- Ring til dit fjernvarmeselskab og hør, om der er problemer med driften i dit område, f.eks. ledningsbrud. Hvis der ikke er det, skal du ringe til en vvs-installatør og bede ham komme og se på dit varmeanlæg.

Cirka halvdelen af Danmarks 2,4 millioner husstande varmes op med fjernvarme. Det foregår ved, at fjernvarmevandet varmes op på fjernvarmeværket og pumpes ud til dit hus. Fjernvarmeuniten placeres normalt i bryggers eller køkken. I fjernvarmeuniten sidder en varmeveksler, som overfører varmen fra fjernvarmevandet til vandet i husets eget centralvarmeanlæg, hvor en cirkulationspumpe sørger for at pumpe det varme vand rundt i rørene. I andre typer systemer er det fjernvarmevandet, som cirkulerer direkte i boligens varmeanlæg, og denne type anlæg har ingen cirkulationspumpe.

Har du problemer med varmen, er det mest sandsynligt, at problemet ligger i dit eget varmesystem og ikke hos din fjernvarmeleverandør. Enkelte værker kan dog have problemer med kapaciteten i meget kolde perioder, lige-

som ledningsbrud eller arbejder på forsyningsledningerne kortvarigt helt kan afbryde forsyningen. Vær i øvrigt opmærksom på, at nogle fjernvarmeleverandører tilbyder service og serviceaftaler med forbrugeren.

NYTTIG INFO

Forebyg

Ud over at tjekke tryk på anlægget og tjekke, om alle radiatorer fungerer, bør du indimellem kontrollere, om anlægget er indstillet, så det udnytter varmen bedst muligt, og en gang imellem skal du også rense snavssamlere. Det er en god idé at tjekke anlægget, inden fyringssæsonen starter, og når den slutter. Hvis du er i tvivl om hvordan, kan du få et vvs-firma til at vise dig proceduren.

Selve fjernvarmeforsyningen fungerer normalt uden de store problemer. Hvis du har spørgsmål om, hvordan fjernvarmen udnyttes bedst muligt, eller spørgsmål til driften, kan du altid ringe til dit fjernvarmeselskab.

GULVVARMEN SVIGTER

Gulvvarme med varmtvandsrør er en del af centralvarmeanlægget, mens elbaseret gulvvarme er afhængig af strømforsyningen.

DET SKAL DU GØRE FØRST

Vandbaseret gulvvarme

- Gulvvarmen styres med termostater ligesom en radiator, så du skal tjekke dem først (se side 35).
- Har du efterfyldt vand på anlægget, eller er trykket for lavt, kan der danne sig luftbobler i slangerne, og så skal anlægget udluftes og evt. påfyldes vand (se side 37).
- Det kan også være fyr eller fjernvarmeanlæg, der er problemet. I så fald vil varmen i hele huset være påvirket (se side 38-40).
- Hvis du ikke selv kan få gulvvarmen i gang, skal du tilkalde en vvs-installatør.

Elbaseret gulvvarme

- Hvis gulvvarmen ikke virker, skal du først tjekke, om temperaturen er indstillet rigtigt.
- Tjek, om HPFI/HFI-relæet er slået fra, eller om sikringen i den gruppe på eltavlen, der hører til gulvvarmen, er gået (se side 44).
- Hvis det ikke løser problemerne, bør du lade en elinstallatør kontrollere installationen.

Gulvvarme kan enten være baseret på varmt vand eller på el. I den førstnævnte type ledes det varme vand fra centralvarmesystemet gennem slanger, som er lagt ned i gulvet og typisk støbt ind i et betonlag. I elbaseret gulvvarme er det elkabler eller elmåtter, som tilføres strøm og udvikler varme.

Gulvvarmeanlæg kan være lagt direkte forkert eller i det mindste så u hensigtsmæssigt, at det ikke giver jævn varme. Et defekt gulv-

varmeanlæg er en kostbar affære at udbedre, da gulvet først skal brækkes op.

Elgulvvarme er billigere at etablere, men væsentligt dyrere i drift end vandbaseret gulvvarme. Elgulvvarme egner sig derfor bedst til mindre rum. I enkelte tilfælde vælger man at lægge begge typer i badeværelset, således at der om sommeren stadig kan tændes for gulvvarmen, selvom husets centralvarmeanlæg er slukket.

NYTTIG INFO

Tips om gulvvarme

- Da gulvvarmen skal opvarme hele gulvet, før der afgives varme til rummet, kan der godt gå et halvt døgn, fra du tænder for varmen, til der er en mærkbar effekt. Især hvis varmeelementerne ligger i et tykt betonlag.
- Ligger varmeelementerne under et trægulv eller et andet let gulv, vil systemet reagere hurtigere, men ikke nær så hurtigt som radiatorer.

www.bolius.dk

- dit komplette site om hus og have

www.bolius.dk

Vi har alt om hus og have

Faktaartikler

Tips & Tricks

Inspiration

Ekspertpanel

Nyheder

Debatforum

Arkitektrådgivning

og meget meget mere...

BOLIVUS
BOLIGEJERNES VIDENCENTER

STRØMMEN SVIGTER

Det er altid ubelejligt, når strømmen ryger, men hvis der ikke er tale om en strømafbrydelse udefra, kan du i mange tilfælde løse problemet selv og få strømmen tilbage uden at skulle tilkalde en elinstallatør.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Start med at undersøge, om det kun er din bolig, der er uden strøm, eller om naboerne også er ramt.
- Hvis kun din bolig er ramt, så tjek, om der er gået en sikring, eller om dit HPFI/HFI-relæ er slået fra.
- Hvis du ikke selv kan afhjælpe problemet og få strømmen tilbage, må du tilkalde en elinstallatør.

Strømmen kommer ind i huset fra det offentlige forsyningsnet via boligens måler og gruppetavle, som normalt sidder sammen. En gruppe kan enten være på 230 volt (V) og føre strøm videre til stikkontakter og afbrydere i et bestemt område af boligen, eller i nogle tilfælde

på 380 V til meget energi-krævende apparater som komfur, vaske- eller opvaskemaskine. På gruppetavlen bør der stå, hvad den enkelte gruppe forsyner med strøm.

Hver gruppe er forsynet med en sikring, som beskytter mod overbelastning og

kortslutning. Sikringen kan enten være den traditionelle type, der brænder over og skal skiftes, eller en moderne automatsikring, som slår fra, og som kan slås til igen, uden at noget skal skiftes.

Grupper til belysning og stikkontakter er normalt på 230 V og 10 ampere. Det betyder i praksis, at der fra en hel gruppe højst kan trækkes ca. 2200 watt. Ofte er opfattelsen, at det er den mængde strøm, der kan trækkes fra en enkelt stikkontakt, men det gælder altså kun, hvis der ikke trækkes anden strøm fra

Ny og gammel type sikring. Farvekoden, der er synlig, når sikringen er isat, er rød på 10 amperes sikringer og grå på 16 ampere. Er sikringen sprunget, falder farvemarkeringen ud.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Tjek dine elinstallationer

gruppen. Kobles der el-apparater på, som tilsammen trækker mere strøm, vil sikringen springe efter kortere eller længere tids overbelastning. Apparater som elkedler og føntørre, der tilsluttes stikkontakter, bruger en effekt på 1500-2000 watt eller mere. Også støvsugere og kraftigt elværktøj har et højt strømforbrug. Springer en eller flere af dine sikringer jævnligt tyder det på, at der bliver trukket for meget strøm fra de berørte grupper. Hvis du er i tvivl, kan du læse på det enkelte apparat, hvor stor en effekt det bruger. Ældre elsystemer i huse og lejligheder er ikke oprindeligt dimensioneret til vore dages store mængder forslugne elapparater, og tændes der for blot et par kraftige apparater oven i, hvad der ellers kører af belysning, computere og tv-apparater, bliver elsystemet hurtigt lagt ned. Løsningen er at få lagt flere grupper ind, som kan deles om at forsyne stik og belysningsudtag i huset.

Hele systemet er desuden beskyttet af et HPFI/HFI-relæ, som er et såkaldt fejlstrømsrelæ, der hele tiden måler på den strøm, som går ind og ud af husets installationer. Ved at kunne slå hele husets elsystem fra yder det nogen beskyttelse mod bl.a. overophedning, og det vil

Typisk installation med gammel gruppetavle og ny elmåler og HFI-relæ. Sikringerne, der ses øverst i billedet, er af den gamle type, der skal skrues ud.

hurtigt slå, fra hvis en person får stød.

Naboen mangler også strøm

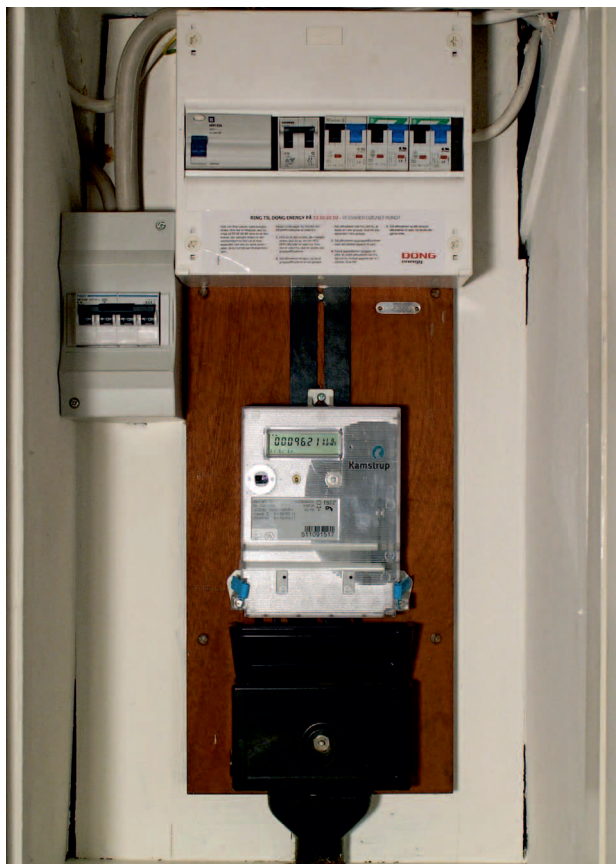
Hvis ingen sikringer er gået, og HPFI/HFI-relæet ikke er slået fra, men strømmen er gået både hos dig, dine naboer og evt. til gadebelysning,

er der tale om et større eller mindre strømsvigt på elnettet i dit område. Hvis det er tilfældet, kan du ikke foretage dig andet end evt. at ringe til dit elforsynings-selskab, der normalt også vil kunne sige noget om, hvornår strømmen kommer tilbage.

BESLÆGTEDE PROBLEMER

Læs også om hårde hvidevarer side 54

Renoveret gruppetavle med moderne automatsikringer, HPFI-relæ (øverst) og digital elmåler.

HPFI/HFI-afbryderen

1 Tjek først, om HPFI/HFI-relæet er slået fra. Det kan du se på vippekontakten – er den oppe (slået til) eller nede (slået fra)? Hvis den er slået til, så gå videre til afsnittet om sikringer.

Hvis den er slået fra, så afbryd alle gruppeafbrydere.

2 Slå så HPFI/HFI-relæet til og derefter alle gruppeafbrydere, en efter en. Når HPFI/HFI-relæet slår

fra igen, har du fundet den gruppe, der er ramt af fejl.

3 Slå igen gruppeafbryderen fra og derefter alle de afbrydere og stikkontakter, som er tilsluttet gruppen.

4 Slå både HPFI/HFI-relæet og gruppeafbryderen til og derefter afbrydere og stikkontakter, en for en.

Hvis HPFI/HFI-relæet slår fra, har du fundet den defekte kontakt eller det defekte elapparat. Ligger

fejlen i installationerne, skal du tilkalde en elinstallatør og få den udbedret. Er der tale om et defekt apparat, skal du enten skifte det ud eller få det repareret.

Sikringer

1 Du kan se, at en sikring er sprunget, ved at den lille farvede skive i enden af sikringen er faldet ud.

2 Slå den gruppeafbryder fra, der er ramt af fejl, og derefter alle afbrydere og stikkontakter, som er tilsluttet gruppen.

3 Udskift sikringen med en ny med samme farvekode, og slå gruppeafbryderen til igen.

4 Slå derefter en afbryder og stikkontakt til ad gangen. Hvis sikringen springer igen og afbryder strømmen, har du fundet fejlen. Det fejlramte apparat eller det apparat, som overbelaster gruppen, må du tage ud af systemet.

! Er der tale om en nyere gruppetavle, vil der ikke være egentlige sikringer i hver gruppe, der kan springe, men en automatsikring med en knap, som går ned, når automatsikringen slår fra. Der tændes for gruppen igen ved at vippe knappen op.

NYTTIG INFO

Håndværkere

Hvis du ikke kan løse problemet selv, skal du ringe til en elinstallatør med det samme. Nogle firmaer har døgnservice, men med forhøjet takst. Du skal normalt kun ringe til dit elforsyningselskab, hvis strømafbrydelsen ikke skyldes fejl på dit anlæg.

Tips, når strømmen går

- Sørg altid for at have en lommelygte med friske batterier og ekstra sikringer ved elskabet.
- Hav stearinlys klar som nødbelysning under længerevarende strømafbrydelser. Lysene giver også lidt ekstra varme.
- Undgå at åbne fryser og køleskab mere end højst nødvendigt, så holder maden sig længere kold.
- Ved mindre, lokale strømafbrydelser ryger den trådløse telefon, mens en almindelig fastnettelefon og mobilen stadig fungerer.
- Ved omfattende strømafbrydelser kan mobilnettet og evt. også fastnettet blive påvirket. Undgå at overbelaste telefonnettet med unødvendige samtaler, og lyt i stedet til information om strømafbrydelsen fra DR's P4 (lokalstationen) på en batteridrevet radio eller bilradio.

Forebyg

- Springer sikringerne ofte, tyder det på overbelastning, dvs. at du tænder flere meget strømkrævende apparater som føntørrer og ovn på samme tid. Tjek, hvilke apparater der bruger meget strøm, og undgå at bruge dem samtidig.
- Senest pr. 1. juli 2008 skal alle huse i Danmark have installeret en HPFI-afbryder i elinstallationerne. Er der i forvejen installeret en HFI-afbryder kræves denne dog ikke udskiftet til en HPFI.
- Slår HPFI/HFI-relæet indimellem og uforklarligt fra, kan det skyldes en defekt i f.eks. en vaskemaskine, som undertiden kan være meget svær at finde. En elektriker kan ofte finde fejlen, hvis du ringer til ham, umiddelbart efter at problemet har vist sig.
- Mindst en gang om året skal du trykke på prøveknappen "T" på HPFI/HFI-relæet for at afprøve det.

FØR DET BRÆNDER

Hvert år opstår flere tusinde brande i danske hjem. I mange tilfælde kan man nå at slukke branden selv, inden den udvikler sig, men ofte må brandvæsnet rykke ud.

DE 10 MEST ALMINDELIGE BRANDÅRSAGER

- Tilsodet skorsten
- Defekte eller overbelastede elinstallationer
- Brug af åben ild udendørs
- Defekte eller glemte elapparater
- Løbesod fra skorstenen
- Komfur og madlavning
- Afbrænding
- Hærværk, påsat brand
- Rygning
- Stearinlys

Ud over de materielle skader kommer hvert år 400-500 mennesker til skade med brandsår og røgforgiftning. I 2005 døde 87 danskere ved brande, og i 2006 var tallet 71. Op mod halvdelen af dødsbrande skyldes rygning.

Det er først og fremmest røgen, der dræber. Selv ved en mindre brand fyldes boligen

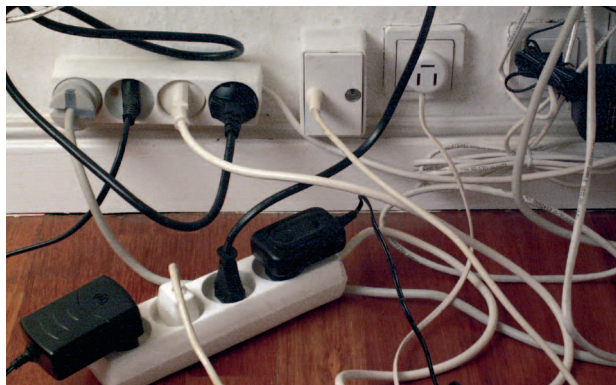
med røg på 4-5 minutter, og kort efter kan branden brede sig eksplosionsagtigt i hele huset, fordi røggasserne antændes.

Røgalarmer

De fleste af de brande, som kræver menneskeliv, opstår

om natten, og da det er røgen, der dræber, er det muligt at sove lige så stille ind i døden uden at opdage noget. Der bør derfor være mindst én røgalarm på hver etage og helst placeret, så den kan høres fra alle soveværelser.

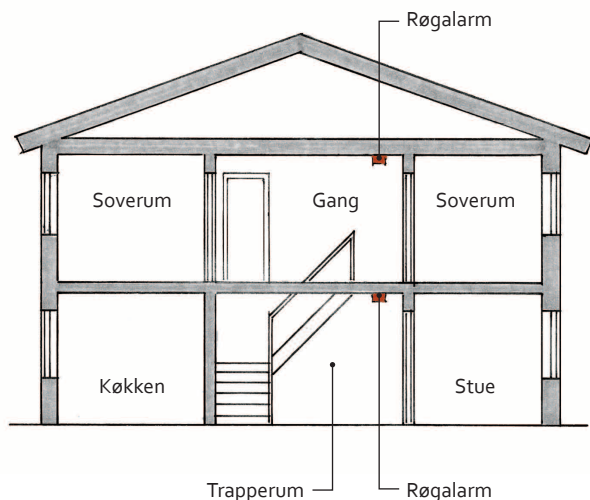
Tilslutter man ved hjælp af flere stikåser for mange elapparater på samme vægudtag risikerer man at overbelaste ledningsnettet, hvilket kan føre til overophedning og brand.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Tjek dine elinstallationers brandrisiko • Brandsikker bolig • Røg- og brandalarmer • Brand-sikre bygningsdele • Flugtveje og redningsåbninger • Brandforsikring af boligen

Placering af røgalarmere.

Røgalarmen bør være af en type, som er tilsluttet boligens faste elinstallation og har et backupbatteri. Det er også en fordel at vælge et system, hvor én røgalarm aktiverer de andre i huset, hvis den går i gang.

Kontroller, at den er i orden (og lær lyden at kende), ved en gang årligt at bruge testknappen.

Hvis du bruger en røgalarm, der udelukkende kører på batterier, skal du tjekke den jævnlige og skifte batterier en gang om året. Ved samme lejlighed er det en god idé at støvsuge alarmerne.

Brandbekæmpelse

I mange tilfælde er det muligt at stoppe branden selv, hvis du opdager den

i tide. Vand fra en spand, haveslange eller andet er effektivt, men må ikke bruges, når der er ild i fedtstoffer eller elinstallationer.

Det er en god idé at have basalt brandudstyr som en pulverslukker og et brandtæppe. Brandslukningsudstyr til hjemmet kan anskaffes via Falck, som også afholder brandkurser for private.

Når du slukker ilden, skal du sigte mod det, der brænder, ikke flammerne. Du skal desuden sikre dig, at ilden er helt slukket. Selv en lille glød kan få ilden til at blusse op igen. Et brandtæppe kan også være effektivt til at kvæle ilden.

Hvis du må opgive kampen mod ilden, så luk om muligt

vinduer og døre, så ilden tilføres mindst muligt luft.

Flugtveje

Uanset om du bor i enfamiliehus eller etagebyggeri, er det vigtigt, at der i boligen er flugtveje til det fri, hvis der opstår brand. Faktisk er det en god idé at lave en flugtvejsplan og indøve den med alle medlemmer af familien. Sørg desuden for, at der altid er fri passage på trapper og ved døre til det fri.

Fra værelser på 1. sal kan en vægmonteret transportabel brandstige redde liv og førlighed. Det samme kan en nedfældelig stige monteret på gavlen eller facaden.

NYTTIG INFO

Forsikring

Husforsikringen dækker skader på huset, og indboforsikringen dækker skader på inventar og ejendele forårsaget af brand, også når det er fejl eller kortslutning i elinstallationer og apparater, som er årsagen. I meget sjældne tilfælde kan grov uagtsomhed eller meget dårlig vedligeholdelse nedsætte erstatningen eller medføre, at du helt mister retten til erstatning.

SKORSTENSBRAND

En skorstensbrand ser måske ikke så dramatisk ud, men den kan hurtigt udvikle sig, og situationen skal derfor håndteres af professionelle både under og efter branden.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis du konstaterer brand i skorstenen, skal du straks lukke for al lufttilførsel.
- Forsøg aldrig selv at slukke ilden med vand, men alarmer brandvæsnet på telefon 112.
- Fjern om muligt brandbart materiale omkring skorstenen, og sørg for at rydde ved alle renseløse, så brandfolkene kan komme til. Fjern brændet fra ovn eller pejls, hvis det kan gøres uden risiko.

Skorstensbrande tegner sig for op mod halvdelen af alle brande i enfamiliehuse og er således den mest almindelige brandårsag.

Fyres der med fugtigt brænde eller med for lille lufttilførsel i brændeovn eller pejls, bliver forbrændingen ufuldstændig, og kulpartikler vil sætte sig som et sodlag på indersiden af skorstenen. Når der igen fyres kraftigt op, typisk om efteråret, kan der gå ild i sodlaget. En forkert indstillet brænder på et oliefyrrer kan også give dårlig forbrænding og gøre skorstenen tilsodet.

Bliver skorstensbranden opdaget og bekæmpet i tide, behøver det ikke være så alvorligt. Men får den lov, kan branden udvikle så meget varme, at skorstenen revner eller ligefrem eksploderer, og så breder ilden sig hurtigt til resten af huset. Giftig røg kan slippe ud af revner i skorstenen, også selvom ilden ikke gør det. I nogle tilfælde bliver bjælker i etageadskillelser, som ligger tæt på skorstenen, antændt af varmen.

Efter en skorstensbrand udsteder brandvæsnet et fyringsforbud, indtil skorstensfejeren har været der og inspiceret skorstenen, også selvom der ikke er synlige skader. Er der skader, skal skorstenen repareres og om nødvendigt udskiftes.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Brug kun godt, tørt brænde, og sørg altid for god lufttilførsel til forbrændingen.
- Fyr aldrig med affald, spånplader, trykimprægneret træ, malet træ el.lign.
- Det er lovpligtigt, at skorstensfejeren en gang om året tjekker og renser skorstenen.
- Hvis du har oliefyrrer, så forsøg ikke selv at justere på brænderen, men overlad det til en servicetekniker.

Forsikring

Du skal anmelde eventuelle skader på skorstenen eller huset til dit forsikringselskab. Hvis du ikke har tilkaldt brandvæsnet, skriver politiet ikke en rapport på sagen, og det kan give dig problemer med forsikringselskabet.

ILD INDE I HUSET

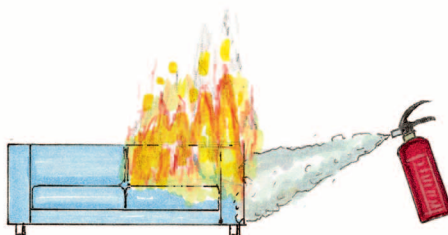
Nogle få forsigtighedsregler kan forhindre de fleste brande i at opstå, men røgalarmer redder menneskeliv, når uheldet alligevel er ude.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Forsøg aldrig at flytte på en gryde eller pande med brændende fedtstof eller slukke med vand. Læg låg på, eller kvæl ilden med et brandtæppe, eller brug en pulverslugker.
- Brand i møbler eller tekstiler kan slukkes med vand eller en pulverslugker.
- Hvis du ikke kan stoppe ilden, skal du få alle mennesker og dyr ud af huset og alarmere brandvæsnet på telefon 112.

Ud over problemer med elinstallationer og elmateriel er uheld ved komfuret under madlavning og med stearinlys de mest almindelige årsager til, at der opstår brand inde i huset. De fleste brande kan undgås med almindelig omtanke og brug af sund fornuft.

En pulverslugker skal rettes mod det brændende materiale og ikke mod flammerne.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Sæt mindst én røgalarm op på hver etage placeret, hvor den kan høres af sovende i huset.
- Forlad aldrig gryder og pander med olie eller fedt under opvarmning, og hold i det hele taget øje med komfuret, når det er tændt.
- Sørg for at have et låg i nærheden til at kvæle ilden, hvis der går ild i en gryde eller pande.
- Ryd op i køkkenet, og brug ikke komfuret som fralægningsplads.
- Opbevar tændstikker og lightere utilgængeligt for børn.
- Ryg aldrig i sengen.
- Placer stearinlys sikkert i en stage, så de ikke kan vælte, og på afstand af brandbare materialer. Sørg for, at børn og husdyr ikke kan komme i nærheden af dem.
- Forlad aldrig et rum med levende lys mere end et øjeblik.
- Åbne ildsteder eller brændeovne med åben låge må aldrig være uden opsyn.
- Forlad aldrig hjemmet med tændt ovn, komfur, stearinlys eller anden åben ild.

ILD I ELEKTRISKE INSTALLATIONER

Defekte og overbelastede elinstallationer står sammen med gamle, defekte eller tændte elapparater, som bliver glemt, meget højt på listen over de mest almindelige brandårsager.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Sluk for strømmen på afbryderen eller ved at trække ledningen ud. Hvis det ikke er muligt, så afbryd sikringsgruppen på eltavlen.
- Forsøg aldrig at slukke en elbrand med vand, før strømmen er afbrudt. Brug en pulverlukker, hvis du har en.
- Alarmer brandvæsnet, hvis du ikke får slukket ilden hurtigt.

De faste elinstallationer, altså kabler, stikkontakter, afbrydere, lampeudtag osv., skal være korrekt udført og i orden for at være sikre. Ellers kan de nemt starte en brand.

Overbelast aldrig den enkelte stikkontakt. Lader du en masse apparater trække strøm fra en enkelt kontakt via et virvar af forlængerledninger og stikdåser, er der stor risiko for overbelastning og dermed risiko for brand.

Et gammelt tv-apparat, der står på standby, kan kortslutte. Er det meget støvet, kan det nemt selvantænde. Tændte strygejern, kaffemaskiner og komfurer, der bliver glemt, er også farlige. Gamle elapparater kan med tiden udvikle løse forbindelser eller andre defekter, der gør dem til en brandrisiko.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Få en autoriseret elinstallatør til at udføre en el sikkerhedstest af dine elinstallationer.
- Brug en autoriseret elinstallatør, når de faste elinstallationer skal ændres eller repareres, og når reglerne i øvrigt kræver det.
- Vær omhyggelig, når du udfører den form for elarbejde, som du selv lovligt må lave.
- Afprøv dit HPFI/HFI-relæ mindst en gang om året ved at benytte testknappen "T".
- Sluk for elektriske apparater, når de ikke bruges, helst på stikkontakten. Allerbedst er det at trække stikket helt ud.
- Udskift eller få repareret elapparater, som er defekte eller opfører sig underligt, f.eks. ved at blive meget varme.
- Sørg for, at computere, tv og andre apparater ikke får lov at samle meget støv.
- Sørg for, at elapparater er placeret, så de kan komme af med overskydende varme.
- Vær opmærksom på, at halogenlamper og spots bliver meget varmere end almindelige glødepærer. Det gælder også "arbejdslamper", som bruges som belysning ved f.eks. malearbejde. En halogenlampe kan på få minutter antænde papir eller tekstiler, som er for tæt på.

ILD I HAVEN

Du skal være meget forsigtig ved brug af åben ild i haven, især i tørre perioder. Sker der uheld, breder ilden sig nemt til huset og naboerne.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Brug en spand med vand eller haveslangen til at slukke ild i bevoksning eller træværk.
- Går der ild i fonduesættet, må du aldrig bruge vand, for så er der risiko for eksplosion. Læg i stedet låg på gryden, eller brug tæppe eller brandtæppe til at kvæle ilden.
- Hvis du ikke hurtigt får kontrol over ilden, skal du alarmere brandvæsnet på telefon 112.

En gasbrænder er effektiv mod ukrudt, men brug den med forsigtighed. Undlad at bruge den i tørre perioder eller tæt på huset. Også andre former for åben ild udendørs er ofte årsag til brand – fonduesæt, grill, fakler m.m. skal bruges med forsigtighed og holdes under opsyn.

Inden du begynder at brænde haveaffald, skal du undersøge hos kommunen, om det overhovedet er lovligt i dit område. Er det lovligt, skal du benytte en egnet tønde eller en særligt indrettet bålplads med god afstand til brandbare materialer.

Afbrænding af haveaffald kan hurtigt brede sig i tørt græs til nærliggende hække og bygninger.

Påsatte brande er desværre også et almindeligt problem. Hærværket sker ofte, ved at der sættes ild til brandbare materialer i nærheden af huset.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Hav altid haveslangen eller en spand med vand i nærheden, når du bruger åben ild i haven.
- Hold god afstand til tør bevoksning og brandbare materialer, når du bruger åben ild i haven.
- Læg ikke haveaffald eller andet antændeligt op ad huset, som gør det nemt for hærværksfolk at antænde brand.
- Undlad så vidt muligt at have brandbart affald og materialer synligt i haven, under halvtage eller tæt på huset.

PROBLEMER MED HÅRDE HVIDEVARER

Vi er meget afhængige af husets hårde hvidevarer og andre elapparater, og det er meget irriterende, når de gør knuder. I nogle tilfælde kan du dog løse problemerne selv uden at tilkalde service.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Tjek, at lågen er helt lukket.
- Tjek, at programvælgeren står rigtigt.
- Tjek, at stikket er sat i kontakten, og at der er tændt.
- Kontroller på eltavlen, om der er sprunget en sikring, eller om HPFI/HFI-relæet er slået fra.

Moderne hvidevarer er meget kompliceret udstyr med elektronisk styring og mange funktioner. Går der noget galt med f.eks. styringselektronikken, kan du ikke selv ordne det. Men i nogle tilfælde skyldes svigt eller problemer helt banale årsager, som du kan afhjælpe selv og således spare både ærgrelser og dyre servicebesøg.

En typisk fejl i hårde hvidevarer og elapparater er, at der mangler strøm, enten fordi apparatet ikke er tilsluttet kontakten, fordi kontakten er slukket, fordi hovedafbryderen for gruppen er slået fra på eltavlen, eller fordi der er gået en sikring. Er HPFI/HFI-relæet slået fra på grund af en fejl i elsystemet, vil strømmen til hele huset gå.

Mange problemer med hårde hvidevarer skyldes forkert installation, så hvis du selv klarer de dele af arbejdet, som ikke kræver autorisation, skal du være meget omhyggelig. Også betjening af maskinerne kan volde problemer, så det kan kun anbefales, at du læser brugsvejledningen omhyggeligt igennem, når du har købt eller overtaget nye hvidevarer.

Komfur og ovn kræver normalt ikke anden pasning end rengøring, og det samme gælder fryser og køleskab. Har du et moderne køle/frysekab med ismaskine, skal du dog være opmærksom på, at ismaskinen hyppigt skal tømmes for is og renses grundigt, da bakterierne i vandet hurtigt kan give isen en kedelig smag. Opvaske-

maskine og vaskemaskine kræver noget mere pasning for at fungere bedst muligt og give den bedste vask. Tørretumbler og emhætte skal have rensede filtrene, men passer i øvrigt sig selv.

I brugsvejledningen vil der også altid være et afsnit om ”troubleshooting” eller ”fejlfinding”, hvor de mest almindelige problemer og deres løsning er beskrevet.

På de følgende sider beskrives en række typiske problemer med almindelige hårde hvidevarer, og hvordan de løses, uanset fabrikat.

I bunden af opvaskemaskinen sidder filteret, der jævnligt skal renses for skidt og madrester.

Opvaskemaskine

Vil opvaskemaskinen ikke starte, så tjek følgende:

- Er lågen helt lukket?
- Står programvælgeren rigtigt?
- Er stikket sat i kontakten, og er der tændt?
- Se på eltavlen – er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?

Vil opvaskemaskinen ikke tage vand ind, så tjek følgende:

- Er vandhane eller stopventil åben?
- Er der kalk og snavs i filteret i slangen, der leder vand til maskinen? Rens det om nødvendigt.

Stopper opvaskemaskinen midt i et program, eller vil den ikke pumpe vandet ud, så tjek følgende:

- Er der madrester og snavs i filteret i bunden af maskinen?
- Er afløbsslangen tilstoppet der, hvor slangens studs møder køkkenvaskens afløbsrør eller ved vandlåsen?
- Har afløbsslangen slået et knæk, eller er den ikke ordentligt hængt op?

Løber der vand ud af opvaskemaskinen, så tjek følgende:

- Hvis det er tætningslisten ved lågen, som er problemet, f.eks. fordi den er gammel og mør, skal den udskiftes.

● Sluttes slangen, der leder vand til maskinen, og afløbsslangen tæt? Prøv evt. at stramme spændebånd og omløbere.

● Hvis du ikke selv kan løse problemerne, må du ringe efter service. Husk at skrive symptomerne ned, og se efter, om maskinen viser en fejlkode i displayet.

Vaskemaskine

Vil vaskemaskinen ikke starte, så tjek følgende:

- Er lågen lukket rigtigt?
- Er programvælgeren rigtigt indstillet?
- Er stikket sat i kontakten, og er der tændt?
- Se på eltavlen – er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?

Vil vaskemaskinen ikke tage vand ind, så tjek følgende:

- Er vandhanen eller stopventilen åben?
- Er der kalk og snavs i filteret i slangen, der leder

vand til maskinen? Rens det om nødvendigt.

Hvis vaskemaskinen ikke pumper vandet ud igen, så tjek følgende:

- Er der skidt i trævlesien i bunden af maskinen eller andet, som forhindrer, at vandet bliver pumpet ud igen? Rens den om nødvendigt.

Er vaskemaskinen utæt, så tjek følgende:

- Er afløbet tilstoppet?
- Hvis du bruge afkalker sammen med sæben, kan en for stor dosering medføre for meget skum, der kan løbe ovenud af maskinen.

● Vasker vaskemaskinen ikke tøjet ordentlig rent, kan det skyldes, at varmelegemet eller temperaturføleren er defekt. Kontakt en reparatør.

● Hvis vaskemaskinen vibrerer under centrifugering eller ryster under drift i øvrigt, kan det skyldes, at maskinen ikke står helt vandret og stabilt på underlaget. Tjek, om vaskemaskinen står helt vandret, ved hjælp af et vaterpas, og juster stillebenene under maskinen, til den står lige. Vasker maskinen med meget lidt vasketøj, kan det bringe ubalance i tromlen, men det betyder ikke noget for funktionen.

● Hvis vasketøjet bliver gråt eller ikke bliver ordentlig rent, kan det skyldes, at der er doseret for lidt vaskemiddel. For lille dosering kan også betyde at der doseres for lidt skyllemiddel, og så vil kalken sætte sig som grå belægninger på tøjet. Bruges color-vaskemiddel til hvidt tøj, vil det med tiden blive gråt, fordi vaskemiddel til farvet tøj ikke indeholder blegemiddel. Det kan også være, at der vaskes ved for lav temperatur eller i for kort tid. Prøv at vælge et vaskesprogram med højere temperatur og længere vasketid.

Nederst på vaskemaskinens front sidder trævlesien typisk gemt bag en lille klap. Sien, der skal skrues ud, skal jævnligt rengøres for ikke at blokere for maskinens udledning af spildevand til afløbet.

Tørretumblersens fnugfilter opfanger fnug og støv fra maskinen og skal holdes rent for ikke at hindre fri passage for luften.

Tørretumbler

Vil tørretumbleren ikke starte, så tjek følgende:

- Er lågen lukket rigtigt?
- Er maskinen tilsluttet stikket, og er der tændt?
- Se på eltavlen – er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?

Tørrer tørretumbleren ikke tøjet ordentligt, så tjek følgende:

- Er fnugfilteret rensed? Er filteret tilstoppet, kan den fugtige luft ikke komme igennem og væk. Filteret skal renses før hver brug.
- På en tørretumbler med aftræk – er aftrækskanalen tilstoppet af snavs eller har den fået et knæk? Rens om nødvendigt, eller ret evt. knæk ud.

- På en kondentumbler – er kondensatoren tilstoppet, så den fugtige luft ikke kan affuges? Rens kondensatoren ved at skylle den med en bruser for at fjerne fnug og støv imellem ribberne. Kondensatoren skal være helt tør, inden den igen sættes i tørretumbleren.

Ovn

Vil ovnen ikke tænde, så tjek følgende:

- Se på eltavlen – er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?
- Er der andre problemer med ovnen, selvom der er strøm på? Tilkald en servicereparatør.
- Går der jævnlige en sikring, når du bruger ovn og komfur samtidig? Det tyder på, at dit elsystem er underdimensioneret og ikke kan

klare belastningen. Tilkald en autoriseret elinstallatør.

Komfur

Vil komfuret ikke tænde, så tjek følgende:

- Se på eltavlen – er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?
- Er der andre problemer med komfuret, selvom der er strøm på? Tilkald en servicereparatør.
- Er spændingen høj nok? Mange elkomfurer skal bruge 380 volt spænding, men en forkert tilslutning kan gøre, at komfuret reelt kun kører på 220 volt med lav ydelse eller dårlig funktion til følge. Tilkald en autoriseret elinstallatør.

Emfang

Vil emfanget ikke tænde, så tjek følgende:

- Se på eltavlen – er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?
- Hvis emfanget stadig ikke vil tænde, selvom der er strøm på, kan der være tale om en kortslutning eller et andet problem, og så skal du tilkalde en reparatør.

Suger emfanget dårligt, tjek følgende:

- Skal filteret renses? Hvis du steger meget, sætter der sig hurtigt meget fedt i filteret, og det skal renses ofte.
- Udsugningskanalen kan være tilstoppet eller skadet. Undersøg også udsugningskanalens udmunding i tag eller ydervæg, og tjek, om den er tilstoppet eller på anden måde forhindrer fri passage for luften.

- Suger emfanget dårligt helt fra starten, kan det skyldes forkert installation eller underdimensioneret motor.

Køleskab og fryser

Køler eller fryser køleskabet eller fryseren ikke, så tjek følgende:

- Er apparatet tilsluttet stikket, og er der tændt?
- Er der sprunget en sikring, eller er HPFI/HFI-relæet slået fra?
- Er termostaten rigtigt indstillet? Frysere skal stå på -18° og køleskabe på mellem $+4^{\circ}$ og 6° .

Vær desuden opmærksom på, at de fleste køleskabe og frysere er beregnet til at stå i en rumtemperatur på mellem 16 og 32 grader. Enkelte typer kan tåle at stå i ned til 10 grader. Står de for koldt, vil kompressorens smøreolie stivne, så

kompressoren går i stå. Det er altså ikke nogen god idé at stille køleskabe og frysere i uopvarmede udhuse eller garager.

BESLÆGTEDE PROBLEMER

Problemer med vandforsyningen

Hvis opvaskemaskinen eller vaskemaskinen ikke tager vand ind, kan det ud over problemer med selve maskinen eller vandtilførslen i huset skyldes problemer med vandforsyningen udefra.

Ledningsbrud eller arbejder på forsyningsledningerne kan give midlertidige afbrydelser i forsyningen. Hvis afbrydelsen ikke er varslet, bør du tage kontakt til den lokale vandforsyning. Hvis det kun er dit hus, der mangler vand, kan det skyldes et brud på stikledningen på din grund.

Løber vandet meget langsomt ud af vandhanerne, tyder det på en tilstopning i et vandrør eller et andet problem. Det lave tryk kan i nogle tilfælde også give problemer med opvaske- og vaskemaskine, når de skal tage vand ind.

Service

Producenten vil normalt have en serviceafdeling, som kan svare på spørgsmål, hvis du har problemer med dine hårde hvidevarer eller har spørgsmål angående garantien. De vil også kunne henvise til en autoriseret reparatør i området, hvis forhandleren ikke forstår både salg og service.

I nogle tilfælde er det fejl på dit elsystem, som giver funktionsproblemer med hvidevarerne, f.eks. fordi det er underdimensioneret i forhold til belastningen fra mange elapparater. I enkelte tilfælde kan en vaskemaskine få HPFI/HFI-relæet til at slå fra, fordi den mangler jordforbindelse. Disse problemer kan være svære at gennemskue. Hvis det sker flere gange, så tilkald en autoriseret elinstallatør til at kontrollere installationen.

Købeloven og garanti

Har du selv købt dine hårde hvidevarer, gælder købeloven, der sikrer dig en reklamationsfrist på to år. Går varen i stykker inden to år efter købet kan du klage til butikken. Er der bare gået én dag mere end to år, kan du ikke klage over varen længere, medmindre den er omfattet af en garanti, som gælder længere end to år.

Inden for de første seks måneder af den toårige reklamationsfrist gælder den såkaldte formodningsregel, der betyder, at hvis produktet går i stykker inden for seks måneder efter købet, så formodes det at have været defekt fra starten, og det er derfor sælgeren, der evt. skal bevise at kunden selv har behandlet varen forkert og derved forårsaget fejlen. Efter de seks måneder er det op til køberen at bevise, at der er fejl på produktet.

Som udgangspunkt kan du som køber vælge, om du vil have byttet eller repareret et defekt produkt. Køberen vil normalt vælge at få byttet et defekt produkt, og det kan sælgeren kun undgå, hvis det er umuligt eller meget omkostningstungt.

En egentlig garanti på produktet kan stilles af fabrikant eller leverandør, og her gælder det, at du som køber skal stilles væsentligt bedre, end du bliver efter købelovens minimumskrav, for at noget kan kaldes en garanti.

Vælger du at lade f.eks. et køkkenfirma eller et håndværksfirma levere de hårde hvidevarer i forbindelse med en ombygning af køkkenet eller badeværelset, gælder reglerne for håndværksarbejde. Det betyder, at hvidevarerne opfattes som en del af den samlede ydelse, og så gælder der en fem års klagefrist på apparaterne i modsætning til købelovens to år.

Forsikring

Kortslutning i elektriske apparater vil i mange tilfælde være dækket af din indboforsikring, alt efter de konkrete betingelser. Hvis den elektroniske styringsenhed i f.eks. din ovn kortslutter, betaler forsikringen reparationen, dog vil dækningen være afhængig af ovnens alder. I nogle forsikringselskaber skal du tegne en elskadeforsikring som tillægsforsikring.

En fryser kan godt indeholde madvarer for et betydeligt beløb. Madvarer i fryseren kan normalt holde sig i op til 24 timer, og der opstår således ikke problemer ved kortvarige strømsvigt. Hvis en utilsigtet strømafbrydelse alligevel har ødelagt madvarer i fryseren, vil familieforsikringen i de fleste tilfælde dække tabet.

SNE OG IS

Istapper og sneskred fra taget kan være farligt, og det er husejerens pligt at forebygge, at forbi passerende kan komme til skade.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Afspær fortov og andre arealer, hvor der er fare for, at istapper eller sne kan falde ned.
- Fjern cykler, biler, barnevogne og andre genstande, der kan tage skade af sne og is, der falder ned.
- Slå om muligt større istapper af tag og tagrender fra et vindue eller fra en stige uden at udsætte dig selv eller andre for fare.

Når frosten sætter ind, skal du være særligt opmærksom på, om der dannes istapper, og på risikoen for sneskred fra taget. Vær især opmærksom, når tø følger frost.

En istap, der løsner sig og falder fra 4. sals højde, når en hastighed på 50 km/t. En istap, der falder fra 1. sal, når kun op på omkring 30 km/t, men det er stadig nok til at gøre alvorlig skade, hvis den rammer en person. Risikoen er til stede for alle, der færdes tæt på huset, hvad enten det er postbuddet, tilfældige forbi passerende eller dig og din familie.

Som husejer kan du gøres erstatningspligtig, hvis nogen kommer til skade på grund af istapper, sneskred eller is fra husets tag. Hus-

ejereren har ifølge politivedtægten pligt til at advare forbi passerende og til at sætte afspærringer op og sørge for, at istapper eller sne bliver fjernet, hvis der er fare for, at de falder ned. Problemet er mest påtrængende i forbindelse med byhuse, hvor fodgængere passerer forbi umiddelbart under taget, men også ejere af enfamiliehuse skal være opmærksomme på problemet.

Husk også at rydde fortovet for sne og is, da det også er dit ansvar, hvis en forbi passerende falder på et glat fortov.

Den nemmeste måde at fjerne istapper på er ved at rage dem ned med en kost el.lign., enten fra en stige eller fra vinduerne på øverste etage.

Istapper dannes i frostvejr og ses oftest, når taget er dårligt isoleret eller dårligt ventileret. Det betyder, at taget bliver så varmt, at sne og is smelter og løber ned ad taget og videre ned i tagrenden, som er fyldt med is og sne. Når smeltevandet møder den iskolde og fyldte tagrende, løber det videre ud over kanten og fryser til istapper. Dannes der ofte mange istapper fra dit tag, kan det være et tegn på, at det trænger til et grundigt eftersyn og evt. renovering og efterisolering. Også regnvandstønder monteret på dine nedløb skal frakobles om vinteren for ikke at fryse i stykker. Tøm vandtønderne, samtidig med at du lukker af for vandet til udvendige vandhaner.

Også fygesne kan skabe problemer for et tag, der ellers er tæt i forbindelse med

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Pas på dette om vinteren • Reparation af inddækninger og tagrender • Tjek dine tagrender

almindelig nedbør i form af regn og sne. Mange tage, især ældre tage med mere åbne tagbelægninger som teglsten og uden undertag, er ikke 100% tætte. Her kan den lette fygesne blæse vandret eller skråt ind gennem tagdækning og ventilationsåbninger og lægge sig på loftet, hvor den senere kan skabe vandskader og fugtproblemer, når den smelter. I perioder med fygesne er det derfor en god idé at kaste et blik op på loftet og fjerne eventuel fygesne.

Nedstyrtende istapper kan være meget farlige for forbi-passerende langs huset. De skal enten fjernes, eller der skal afspærres, hvor der er risiko, for at de falder ned.

NYTTIG INFO

Forebyg

På et sundt og velisoleret tag vil der være mindre tilbøjelighed til, at der dannes istapper, men i alle tilfælde er det muligt at forebygge problemerne ved at installere elektriske varmetråde i tagrender og nedløbsrør. For at spare på strømmen fås systemer, som kun tænder, når temperaturen nærmer sig nul grader, og når tagrenderne fyldes op med sne. Varmetrådene sikrer, at tagrender og nedløbsrør fungerer hele vinteren, og er således også med til at forebygge de skader, der kan opstå, når vand løber ud af tagrenden og ned ad facaden.

Forsikring

- Hvis en forbi-passerende bliver ramt af en istap, sneskred fra taget eller glider og kommer til skade på et ikke ryddet fortov, kan vedkommende rejse erstatningskrav over for dig. Hvis du var klar over eller burde være klar over, at der var fare for, at sne eller istapper kunne falde ned, skal der betales erstatning. En ansvarsforsikring, der gælder i dette tilfælde, er en del af husforsikringen, men hvis du ingen forsikring har, må du betale af egen lomme.
- Det er den skadelidte, som skal bevise, at du har været forsømmelig, for at få erstatning.
- Er det en bil, det går ud over, vil det normalt være bilens egen kaskoforsikring, der skal dække skaden.

TAGRENDEN LØBER OVER

En fyldt eller utæt tagrende kan ikke i sig selv betegnes som en akut skade, men den kan hurtigt give fugtskader i vægge og tagkonstruktioner, hvis problemet ikke løses hurtigt.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis du bemærker, at der løber vand ud af tagrender eller nedløbsrør i regnvej, skal du hurtigst muligt undersøge årsagen.
- Tagrender og nedløbsrør, der er stoppet til af blade og snavs, skal renses og spules.
- Skyldes problemerne tæring eller utætte samlinger, bør der tættes. Overvej at skifte hele systemet ud, hvis der er tale om slid og ælde.
- Hvis du har udløb til regnvandstønder på dit nedløbsrør, kan det let stoppe i det rørstykke, der er monteret på nedløbet. Skil det ad og rens det helt, før det atter samles.

Et almindeligt tag på et enfamiliehus modtager årligt omkring 100 tons nedbør, som gennem tagrenderne skal ledes ned i afløbssystemet. Det kræver tagrender og nedløbsrør, som er rene og i god stand.

Defekte tagrender er en af de mest almindelige årsager til alvorlige skader på facader og konstruktioner. Hvis

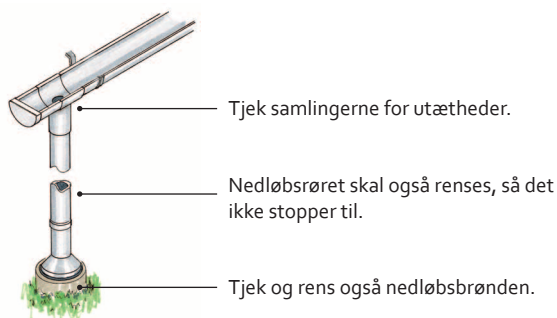
I en periode var det moderne at skjule tagrenderne i tagkonstruktionen, hvilket gør dem vanskelige at undersøge. Har man den slags tagrender skal man være ekstra opmærksom på den løbende vedligeholdelse.

vandet ikke kan løbe gennem tagrende og nedløbsrør, vil det finde en anden vej, typisk ned ad muren, og det kan hverken blank mur, malede eller pudsede facader holde til i længden. Langvarig påvirkning med vand ødelægger facadens

overflade i form af udvaskning og frostsprængning, og der vil trænge fugt længere ind i huset, hvor der kan opstå råd- og svampeskader på træværket. Udvendigt træværk på husets tag og facade vil også ret hurtigt tage skade.

Tagrender skal udover at have fald mod nedløbsrøret have fald fremad, så vand ikke løber ind mod muren.

NYTTIG INFO

Forebyg

Ideelt set bør du rense tagrenderne to gange om året. Vigtigst er det at få dem rensede om efteråret, når bladene er faldet, så de er klar til at modtage efterårets og vinterens store nedbørmængder. Tjek desuden, at alle samlinger er tætte, og at tagrenderne har fald hen mod nedløbsrørene og ikke den forkerte vej. Renderne skal også have en anelse hældning på tværs væk fra huset, således at vandet ikke løber bagud og direkte ned ad muren, hvis tagrenden bliver fyldt eller tilstoppet.

Det er også vigtigt at tjekke, om der er fri passage fra nedløbsrøret til nedløbsbrønden, og om nødvendigt rense for skidt og blade. Næste gang der er et kraftigt regnvejr, er det en god idé at gå ud og undersøge, om hele systemet fungerer, som det skal.

Tagrendenet er nemme at klippe til og lægge ned i tagrenderne. Der findes forskellige typer, og de er gode til at forhindre blade i at lægge sig i renden. Tagrender med net skal også kontrolleres årligt og renses efter behov.

Store træer, som står tæt på huset, og som taber store mængder blade ned i tagrenderne, bør beskæres for at begrænse problemet. Alternativt skal renderne renses flere gange om året.

Mindre fejl og utætheder kan tætnes med enten specialtape eller tætnemasse, men gamle, utætte eller tærede tagrender og nedløbsrør bør udskiftes. Det er ikke nødvendigvis den helt store udgift.

Dine nedløbsrør ender ofte i en nedløbsbrønd med sandfang. Sandfanget er et rum (den nederste del af brønden), hvor jord, slam og bladrester fra tagrenden havner. Inden sandfanget er fyldt skal det renses. Hvis sandfanget fyldes, ledes snarvet ud i kloaksystemet og kan medvirke til forstoppelse. Du kan selv rense brønden med en kloakrensers. Sørg for at tømme sandfanget helt, og vurder ud fra, hvor fyldt det er, hvor ofte du skal rense. Stik f.eks. et kosteskaf eller lign. ned så kan du mærke, hvor slammet begynder og hvor dybt slamlaget er.

Forsikring

Din forsikring dækker ikke skader, der er opstået som følge af manglende vedligeholdelse af tagrenderne, dvs. reparation og rensning.

LYNNEDSLAG OG OVERSTRØM

Direkte lynnedslag i huset sker sjældent, men indirekte nedslag kan give store problemer for dit elsystem og dine elapparater.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Opstår der brand i dit hus efter lynnedslag, skal du redde alle beboere ud af huset, forsøge at slukke ilden og ringe efter brandvæsnet på telefon 112.
- Ved indirekte lynskader på apparater og installationer skal du hurtigst muligt kontakte dit forsikringselskab, som vil informere dig om, hvordan du skal forholde dig.
- Er der opstået en overstrøm af andre årsager, skal du straks kontakte dit elforsyningselskab og informere dem om problemet. Kontakt derefter forsikringselskabet.

I Danmark er der i gennemsnit et lynnedslag pr. km² om året, så risikoen for, at dit hus rammes af et lyn, er ikke særlig stor. Ikke desto mindre kan det være alvorligt nok, når det sker. Lynskader på bygninger kan være direkte eller indirekte. Et lyn har en temperatur på omkring 30.000 grader og kan have en spænding på flere millioner volt og en strømstyrke fra flere tusind til flere hundrede tusind ampere.

Slår lynet direkte ned i huset, er der risiko for brand og andre fysiske skader, da lynet også udvikler en kraftig trykbølge. Mere almindelige er dog de indirekte skader, der opstår, ved at strømmen føres ind i huset via diverse installationer,

især elnettet, og typisk via luftledninger. Denne såkaldte overstrøm i elsystemet ødelægger nemt elektronisk udstyr som f.eks. computere, stereoanlæg og tv-apparater. HPFI/HFI-relæet yder nogen beskyttelse, men alvorlige skader kan godt nå at opstå, inden relæet slår fra, og overstrømmen kan også være så kraftig, at den simpelthen passerer relæet, selvom det er slået fra.

Hvis relæet slår fra som følge af indirekte lynskade, skal det hurtigst muligt slås til igen, da indholdet af køleskab og fryser ellers fordærves, og husets opvarmingsanlæg kan være sat ud af kraft.

Udefrakommende fejl i elforsyningen kan i sjældne

tilfælde give overspænding i husets elsystem, f.eks. ved at der sendes 400 volt ind i de almindelige ledninger i stedet for 230. Ud over brandrisikoen kan det også give alvorlige skader på stikkontakter, udtag og alle tilkoblede elektriske apparater. Hvis du oplever sådanne problemer, skal du kontakte dit forsyningselskab.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Beskyttelse mod lyn er i sin simpleste form en lynafleder, som forbindes til tv-antennemasten og føres langs husryggen ned til en jordleder i hver sin ende af huset. Der findes mere komplicerede systemer, som er mere effektive, men de er også dyrere. Et lynbeskyttelsessystem kan forhindre eller formindske skader på huset og kan være relevant, f.eks. hvis huset har stråtag og derfor er meget letantændeligt, eller det ligger højt og ubeskyttet på en bakketop.
- Når et tordenvejr nærmer sig, eller når du tager på ferie, er det en god idé at trække stikket ud til tv, computer, modem og så mange elektriske apparater som muligt.
- Hvis du ikke har mulighed for at være hjemme, er det en god idé at lave en aftale med en nabo om at tjekke, om dit HPFI/HFI-relæ slår fra. Det kan f.eks. gøres, ved at du har tændt lys i et rum, der kan ses fra naboen. Går lyset ud i forbindelse med tordenvejr, ved naboen, at dit relæ er slået fra, og så kan han, når uvejret er slut, gå ind og slå det til igen, så du undgår problemer med bl.a. fordærvet mad i fryseren.
- Hvis du vil sikre pc, modem, hifi eller tv, som ofte kan være kostbare apparater, mod overstrøm, kan du installere en såkaldt UPS (uninterruptible power supply) mellem stik og apparat. UPS'en indeholder også et backupbatteri, som kan trække pc'en et stykke tid, efter at strømmen er gået, eller i det mindste så længe, at du kan lukke den almindeligt ned.

Forsikring

Brandskader som følge af direkte lynnedslag bliver dækket af din husforsikring og indboforsikring.

Kortslutningsskader på apparater som følge af lynnedslag dækkes normalt kun i forbindelse med direkte lynnedslag i huset. For at få dækket skader som følge af indirekte lynnedslag eller andre former for overspænding skal du tegne en elskadeforsikring som tillæg til din almindelige forsikring.

Uanset hvilken karakter skaderne har, er det vigtigt, at du ikke smider beskadigede genstande ud, før du har været i kontakt med dit forsikrings-selskab, og der evt. har været en taksator ude. Fotografer om muligt skaderne. I nogle tilfælde kan der være tvivl om, hvorvidt der er tale om direkte eller indirekte lynskader, og her er det vigtigt, at du er opmærksom på eventuelle spor, f.eks. stikkontakter og afbrydere, der er slået fri af væggen og hænger i ledningerne, hvilket er et klart tegn på direkte lynnedslag.

Forsikrings-selskabet dækker rimelige udgifter til redning, bevaring og oprydning, men du har selv pligt til at begrænse skade, f.eks. ved at flytte madvarer fra fryseren til en anden fryser.

REVNEDE FLISER OG FUGER

Udsivende vand fra badeværelset er en af de almindeligste årsager til alvorlige fugtskader i huset. Der skal holdes godt øje med vægge, gulve og fuger i badeværelset, så problemerne kan løses i tide.

DET SKAL DU GØRE FØRST

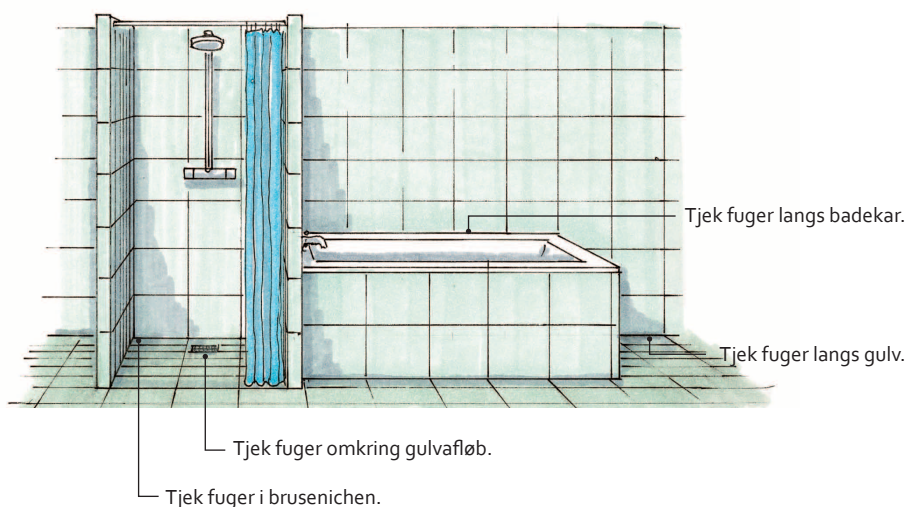
- Hvis der dannes revner i fuger eller fliser på gulv eller omkring bruseplads og badekar, skal de omgående repareres.
- Er der først tegn på fugt i bygningsdele, der støder op til badeværelset, kan der allerede være sket omfattende skader, og så er det ikke nok at reparere utæthederne i badeværelset. Tilkald derfor en bygnings-sagkyndig.

Det er især områderne omkring bruseplads, badekar og gulvafløb, som dagligt er påvirket af store mængder vand, og selv den mindste utæthed kan betyde, at der siver vand ud i de omliggende konstruktioner. Her kan fugt, der ikke kan fordampe væk, forårsage råd og svamp

i træ og organiske materialer, og det kan true hele husets sundhed. Fugt kan resultere i meget kostbare reparationer.

Selv små revner i fliser og utætte fuger kan hurtigt give problemer. Murede eller støbte betonvægge og

betongulve har et stabilt underlag for flisebeklædningen, og så kan cementfugerne mellem fliserne holde 20-30 år. Er underlaget mindre stabilt, f.eks. gipspladevægge under fliserne, kan fliserne ”arbejde”, og der kan opstå revner mellem fliserne eller i selve fliserne.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

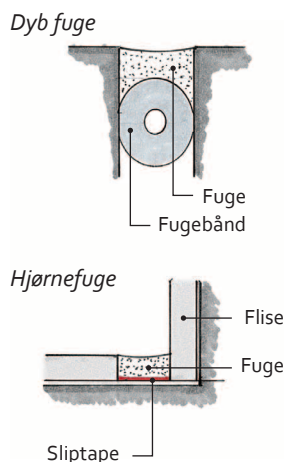
Bløde fuger i køkken og bad

Specielt indadgående hjørner, hvor gulv møder væg, og væg møder væg, er udsatte, og derfor skal der i nyere badeværelser bruges bløde silikonefuger, som kan følge badeværelsets bevægelser, i stedet for de stive cementfuger. I nyere badeværelser er der også krav om et vandtæt lag under fliserne, evt. i form af en vådrumsmembran, idet flisebelægningen ikke anses for at være tilstrækkelig vandtæt. Silikonefuger mister dog med tiden elasticiteten og skal i princippet udskiftes hvert 5.-10. år, afhængigt af fugetype.

Når en cementfuge eller en silikonefuge udskiftes, er det vigtigt, at hele fugen kradses ud. Det nytter ikke noget bare at smøre utætheder og revner over med silikonemasse. Revnede fliser skal skiftes ud. Hvis der er en vandtæt membran under fliserne, skal den repareres, hvis den tager skade under arbejdet. Gamle cementfuger i indadgående hjørner skal skiftes ud med elastiske fuger, hvis de er revnet.

Du kan godt selv skifte en flise eller en fuge ud, hvis du er omhyggelig, men hvis du er usikker på opgaven, skal du få en murer til det.

Fugen skal have den rigtige form, hvor den er bredere end den er dyb, og den må kun hæfte i siderne for at kunne følge eventuelle bevægelser i underlaget bedst muligt. For at sikre det i dybe fuger en bagstopning i form af rundt fugebånd, og i lave fuger bruges sliptape, som klæber til underlaget, men ikke til fugen.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Tjek jævnligt fuger og fliser i badeværelset for revner, især i de områder, der får meget vand. Vær særlig opmærksom på indadgående fuger og fuger rundt om badekar og gulv afløb.
- Udskift de bløde fuger, hvis de er begyndt at slippe i kanterne.
- Hvis fugerne er angrebet af skimmel, skal de renses, og årsagen til skimmeldannelsen skal undersøges. (se side 70).
- Tjek også terrazzogulve og belægninger for revner, specielt i sammenføjningerne. Sker der små forskydninger i underlaget, kan der godt opstå større eller mindre revner i terrazzo.
- Vær opmærksom på tegn på fugt på de vægge, der støder op til badeværelset, og på loftet under badeværelset. Skjolder, misfarvning og tapet, der løsner sig, er tegn på, at der er trængt fugt ud fra badeværelset.

Forsikring

Hvis du får mistanke om, at der er sket skader på huset som følge af fugt eller vand fra badeværelset, skal du omgående kontakte dit forsikrings-selskab. Hvis du har tegnet en råd- og svampeforsikring på huset eller har en udvidet rørskadetækning, vil du i nogle tilfælde være dækket, men det afhænger af skadens karakter og forsikringsbetingelserne.

HUSSVAMP

Der er flere forskellige typer svamp, som kan angribe dit hus. Den mest skadelige og derfor mest frygtede er den ægte hussvamp, som ødelægger både træ og murværk.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis din husforsikring dækker svampeskader, skal du omgående kontakte dit forsikringsselskab, hvis du konstaterer svamp eller har mistanke om, at huset er angrebet af svamp.
- Dækker din forsikring ikke svampeskader, skal du selv tage kontakt til en byggesagkyndig specialist, som kan foretage de nødvendige undersøgelser.
- Det er vigtigt hurtigt at stoppe årsagen til svampeangrebet, som typisk er en utæthed eller en anden skade på konstruktionerne.
- Svampeangrebet stoppes derefter, ved at alle angrebne materialer fjernes. Området omkring de angrebne materialer behandles normalt også med kemiske midler og evt. varme eller andet.
- Derefter genopbygges de angrebne konstruktioner med nye materialer, og huset sikres mod nye svampeangreb.

Når de rigtige betingelser er til stede, kan huset blive angrebet af svamp. Der findes omkring 30 forskellige typer svampe, men alle er ikke lige farlige. Fælles for alle typer er, at de kræver varme, fugt og organisk materiale i form af træ eller træmaterialer, papir, pap el.lign., som de kan leve af.

Et velkonstrueret og godt vedligeholdt hus, som er tæt, godt opvarmet og godt ventileret, vil normalt ikke blive udsat for svampeangreb, mens ældre, nedslidte huse eller huse med f.eks. forkert udført tag eller utæt kælder er meget udsatte.

Det er fugten, som er skurken, og den kan trænge ind udefra alle steder, hvor den får mulighed for det. Også indvendige utætheder på vandrør, varmerør eller afløbsrør kan være årsagen.

I mange tilfælde er svampeangrebet ikke umiddelbart synligt udefra, men skjuler sig inde i konstruktioner, tag, etagedæk og vægge. Når angrebet først bliver synligt, typisk i forbindelse med renoverings- eller ombygningsarbejder, kan der være tale om meget omfattende skader.

Skimmelsvamp er meget almindelig og skyldes ofte dårlig ventilation, men angrebet er normalt af overfladisk karakter. Andre typer svampe som gul tømmersvamp, hvid tømmersvamp, korkhat og barksvamp kan anrette meget alvorlige skader på træværket og i nogle tilfælde nedbryde det så meget, at konstruktionernes bæreevne svigter. Hver type svamp har sine foretrukne angrebsmål og karakteristiske udseende, men det bør altid overlades til fagfolk at konstatere, hvilken type svamp der er tale om, og hvordan den skal bekæmpes.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Ægte hussvamp • Svampeskade, hvad så? • Generelt om svampe, der ødelægger dit hus • Skimmelsvamp • Rotter

Ægte hussvamp

Den mest frygtede svampe-type er den ægte hussvamp, og det skyldes, at den breder sig meget hurtigt og over store afstande, og at den angriber både træværk og murværk. Hussvamp kan på få måneder nedbryde konstruktioner så meget, at det kan føre til sammenstyrtning.

Svampen kan brede sig mange meter hen over mure af tegl eller beton, og den kan klare sig ved lavere temperatur og med mindre fugt end mange andre svampetyper. Får svampen i en periode dårligere betingelser, fordi fugtniveauet eller temperaturen ændrer sig, kan den gå i dvale i årevis for så at blomstre op igen, når den får bedre betingelser.

Bekæmpelse af ægte hussvamp og udbedring af skader efter den er meget langvarig og omfattende og skal kun foretages af specialister. Der opereres bl.a. med en såkaldt sikkerhedsafstand på 1 meter, hvilket vil sige, at der fjernes materiale og behandles i en afstand på 1 meter rundt om alt svampeinficeret materiale.

NYTTIG INFO

Forebyg

Der kan være mange årsager til svampeangreb i huset, men tilstedeværelsen af fugt er en absolut betingelse. Har huset tidligere været angrebet af svamp, især ægte hussvamp, skal du selv sagt være ekstra årvågen, men i øvrigt skal du være opmærksom på følgende:

- Utætheder i taget som følge af nedslidt eller defekt tagbelægning og ikke mindst i inddækninger omkring kviste, skorsten og samlinger i taget.
- Defekte eller utætte tagrender og nedløbsrør.
- Vand, der trænger ind kælderen, som også kan trække op i bl.a. etageadskillelsen.
- Utætheder i vand- og afløbsinstallationer inde i huset, især i skjulte rør.

Forsikring

Forsikring mod råd og svamp skal normalt tegnes som til-læg til husforsikringen, og forsikringsselskabet vil normalt besigtige huset, inden den kan tegnes. Forsikringsselskabet kan forlange visse arbejder udført på huset, inden du kan tegne forsikringen, og det kan også tage forbehold for dele af huset, f.eks. ubeskyttede bjælkeender eller andre problematiske eller udsatte konstruktioner.

Udendørs træværk på huset og på terrasser og garager vil typisk ikke være dækket af svampforsikringen. Hvis forsikringsselskabet med sikkerhed kan påvise, at svampeskaden skyldes misligholdelse af huset, eller at du har undladt at reagere på skaden, kan det betyde, at forsikringsdækningen på skaden reduceres.

Er dit hus dækket af en svampforsikring, vil forsikringsselskabet i samarbejde med specialister sikre, at svampen bliver bekæmpet bedst muligt, og at de nødvendige reparationer foretages. Forsikringen dækker aktive svampeangreb, og de præcise betingelser og praksis varierer fra selskab til selskab. Forsikringsselskabet kan efterfølgende tage din forsikring op til fornyet vurdering.

SKIMMELSVAMP

Angreb af skimmelsvamp er i sig selv ikke det store problem for huset, men er et tegn på vandskade, fugt eller dårlig ventilation. Skimmelsvamp kan derudover være sundhedsskadelig for beboerne.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Fjern skimmelvæksten med desinficerende midler som rodalon eller klorin, og sørg for jævn opvarmning af rummet og bedre udluftning eller ventilation.
- Vær opmærksom på symptomer hos beboerne som irriterede øjne, næse eller luftveje. Huset kan godt være alvorligt angrebet af skimmelsvamp, selvom det umiddelbart ikke er synligt.
- Større angreb på vægge eller lofter tyder på mere alvorlige fugt- eller isoleringsproblemer i huset. Kontakt en bygningsagkyndig med specialviden på området, som kan rådgive dig.

Skimmelsvamp breder sig ved hjælp af små luftbårne sporer, som findes overalt, også i mange byggematerialer og konstruktioner.

Når de rette betingelser er til stede, hvilket først og fremmest er fugt, begynder svampen at vokse og sprede sig.

Svampen lever af fugtig, organisk materiale, og i huset trives den på bl.a. træ, spånplader, krydsfinér, tapet, gipsplader, i støv og snavs, på kokostapper og meget andet. Svampen er synlig som skjolder, misfarvninger eller mug på overfladen af især vægge og lofter.

På badeværelset finder du typisk skimmelsvamp

på væggene i overgangen mellem væg og loft eller gulv og væg eller i fugerne mellem fliserne.

I andre rum og i kælderen ser du skimmelsvamp bag reoler og skabe eller bag en sofa og typisk op ad kolde ydervægge. Skimmelsvamp kan også gemme sig inde i konstruktionerne bag tapet eller beklædning eller i gulvet. Er svampen ikke umiddelbart synlig, skal du være opmærksom på symptomer hos beboerne.

Helbredsrisiko

Mennesker, som er allergiske over for skimmelsvamp, kan få problemer selv ved mindre skimmelangreb. Symptomerne kan typisk være irriterede øjne og til-

stoppet næse, astma, hoste og infektioner i luftvejene. Andre mulige symptomer er træthed og koncentrationsbesvær, hovedpine, svien i halsen, en brændende fornemmelse i huden og almen utilpashed.

Selv folk, der ikke er egentlig allergiske over for skimmelsvamp, kan få problemer i huse med kraftige skimmelangreb. Placeres soveværelset i en kælder, som ikke er god og tør, er der risiko for at udvikle symptomer som de nævnte.

Årsager til skimmelsvamp

Skimmelsvamp kræver fugt for at trives. I fugtige og dårligt isolerede, ældre huse vokser svampen på

kolde ydervægge eller inde i vægge, gulve og lofter.

Mellem ruderne i ældre vinduer med forsatsrammer dannes ikke sjældent skimmelsvamp. For at være effektivt skal et forsatsvindue være helt tæt ind mod rummet, mens hulrummet mellem de to lag glas skal være ventileret ud mod det fri.

I nybyggede huse ses også indimellem alvorlige skimmelproblemer, som skyldes, at byggematerialer som træ og isolering har været fugtige eller våde, inden de blev monteret. Herefter er fugten blevet spærret inde i konstruktionerne, således at svampevæksten er blevet skjult.

Utilstrækkelig ventilation i hjemmet, især i køkken og badeværelse, er en almindelig årsag til et dårligt indeklima med megen fugt. Fordampning fra mennesker, madlavning, tøjvask og -tørring skaber store mængder fugt, som skal fjernes ved god udluftning.

Bekæmpelse af skimmelsvamp

Angreb på ikke-porøse materialer kan vaskes af med desinficerende midler som rodalon eller et klorholdigt rengøringsmiddel. Porøse og bløde overflader som gipsplader, træplader, isole-

ringsmaterialer og puds skal skiftes ud.

Da det kan være meget svært at fastslå omfanget af og årsagen til alvorlige skimmelproblemer, skal du tilkalde professionel hjælp, både til at få fastslået problemet og til at få det

udbedret. Er indvendige konstruktioner angrebet, skal de angrebne materialer udskiftes, og konstruktionerne skal have mulighed for at tørre helt ud. Efterlades spor af svamp og fugt, vil problemerne starte forfra.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Luft hyppigt ud (kort og kraftigt) i alle rum, og brug emhætte i køkken og udsugning i badeværelse.
- Hold boligen ren, og sørg for jævn opvarmning af alle rum i den kolde sæson.
- Hold øje med fugtskjolder på lofter og vægge, muggen kælderlugt og andre tegn på indtrængende fugt og vandskader.
- Sørg for at holde tag og tagrender i god stand.
- Tjek, om kælderen er tør og ventileret, og få undersøgt dræn og kloakker.

Forsikring

Husforsikringen dækker normalt ikke udgifter til reparationer efter skimmelsvampeangreb, medmindre angrebet er en følge af en skade, som er forsikringsdækket, f.eks. storm- eller vandskade.

Har du haft en storm- eller vandskade, er det en god idé at få forsikringsselskabets taksator til at teste de våde konstruktioner for skimmelsvamp. Der opstår nemlig ret sikkert skimmelsvamp, og det kan senere være meget svært at bevise, at eventuelle skimmelproblemer er opstået i forbindelse med vandskaden.

Rådgivning om skimmelsvamp

Der findes rådgivende firmaer, som har specialiseret sig i opsporing og bekæmpelse af de forskellige typer svampe, som kan opstå i bygninger. Disse firmaer kombinerer biologisk og byggeteknisk viden og kan fastslå, hvilken type svampeangreb der er tale om, årsagerne, og hvilke tiltag der skal til for at løse problemerne, uanset om der er tale om indtrængende fugt eller dårligt indeklima. Teknologisk Institut tilbyder også den slags rådgivning.

ROTTER

Problemer med rotter er stigende i både byer, parcelhuskvarterer og landområder. Har du blot mistanke om rotter, skal du straks melde det til kommunen, som har pligt til at tage sig af problemet.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Ser du rotter eller spor af rotter på din ejendom, skal du straks melde det til kommunens tekniske forvaltning, som hurtigst muligt vil sende en rottebekæmper ud for at se på sagen.
- Du må ikke selv forsøge at bekæmpe rotter ved at opsætte fælder eller lægge gift ud, der kan være farlig for børn og dyr.
- Rør ikke ved genstande, som du har mistanke om har været i kontakt med rotter. Brug om nødvendigt engangshandsker, der kan kasseres efter brug, eller gummihandsker, der kan steriliseres.

Ud over de materielle ødelæggelser, som rotter laver ved at gnave i materialer, udgør de en stor sundhedsrisiko. Rotter bevæger sig rundt via kloaksystemet, og de er derfor fyldt med bakterier, som de spreder ved kontakt. Mere end 50 forskellige sygdomme kan de overføre til mennesker. Den mest alvorlige er leptospirose, som omkring en snes mennesker årligt smittes med. Symptomerne ligner influenza med feber, hovedpine og evt. kvalme og opkastninger. I 5-15 % af tilfældene kan sygdommen være dødelig.

Rotter spreder sig via kloaksystemet, hvor de har rigelig vand og næring, og de søger bl.a. op for at finde

tørre redepladser. Rotterne kommer ud af revner og sprækker i kloakrør uden for huset og kan grave sig resten af vejen op til overfladen. Herfra kan de trænge ind i

huset via åbne døre og vinduer i kælderen og gennem ventilationsåbninger, som ikke er sikret med metalriste. Rotter kan også klatre op ad mure eller træer og trænge

Slutter kloakdæksler ikke tæt til underlaget, kan det være tegn på rotter eller give anledning til problemer med dem.

ind på loftet via åbninger i taget eller uafdækkede ventilationsrør. De kan gnave sig igennem næsten alle materialer, som er mindre hårde end stål.

Rotter kan trænge direkte ind i huset via fejl i afløbene i køkken, bad, toilet eller kældergulv m.m.

Tegn på rotter

Du skal holde øje med indirekte tegn på rotter, da det ikke er særlig sandsynligt, at du vil se dem løbe omkring i hus eller have. Sådanne tegn er:

- Udendørs huller, der pludselig dukker op, uden at der ligger opskrabet jord omkring, jord, der synker omkring kloakledninger eller afløbsriste, eller belægninger, der pludselig synker.
- Huller indendørs i paneler, gulve og vægge. Hullerne er runde og behøver ikke være meget mere end 2 cm i diameter. Omkring hullerne er der typisk afgnavede spåner.
- Rottereder af små stumper af diverse materialer på uforstyrrede steder som affaldsdynger i haven, oplagrede materialer eller i hulrum i huset.
- Ekskrementer fra voksne rotter. De er omkring 1,5 cm

lange og 0,5 cm tykke. Se efter, om de forekommer i kloakbrønde.

- Rottelugt. Den er ubehagelig, som en blanding af grisestald og kloak.
- Skrig eller støj fra loftet, under gulvet eller inde i væggene. Lyt efter, om det rumsterer fra afløbsrør.
- Fedtede brunlige belægninger. De kaldes løbespor eller veksler, og rotter afsætter dem, hvor de færdes, ofte ad faste ruter.

Bekæmpelse

Kommunen har pligt til at sende en rottebekæmper ud, hvis du har mistanke om rotter på din grund. Bekæmperen kan være ansat i kommunen eller i et privat firma og vil søge efter spor af rotter og eventuelle årsager som utætte afløb, der kan afsløres med bl.a. en røgundersøgelse. Er en tv-inspektion af kloakrørene på din grund nødvendig, er det dig, der skal betale. Eventuelle reparationer er ligeledes din udgift.

Rottebekæmperen bruger normalt fælder med gift udendørs og almindelige fælder indendørs. Bekæmpelsen af rotter kan godt være en langvarig proces, især hvis det er svært at finde ud af, hvor de kommer fra.

NYTTIG INFO

Forebyg

- Du har pligt til at vedligeholde din ejendom og dine kloakker bedst muligt, så rotterne ikke får det for nemt. Du skal være opmærksom på alle steder i huset, hvor de kan trænge ind, og sikre alle ventilationsåbninger med galvaniserede stålriste.
- Hvis der jævnligt er problemer med rotter, kan du kontakte din kloakmester, som kan rådgive omkring forebyggende foranstaltninger som montering af rottestop i afløb eller kloak.
- Riste over gulvafløb skal være skruet fast.
- Ubenyttede afløbsrør skal altid afproppes, så der ikke findes "blinde" rør, som rotterne kan bruge til redepladser.
- Overlad alt arbejde med afløb og kloak til autoriserede vvs-installatører og kloakmestre.

Forsikring

Forsikringen dækker ikke skader som følge af rotteangreb på huset, med mindre der er tale om en følge af en skade, der er dækket af forsikringen. For eksempel, at rotterne er trængt ind via en dækningsberettiget skade på husets kloaksystem.

KNUST RUDE

Knuste ruder kan næppe forbygges eller undgås, men der skal gribes hurtigt ind af hensyn til sikkerheden og risikoen for vandskade.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- En knust rude skal hurtigst muligt skiftes ud. Mange glarmesterfirmaer har døgnservice.
- Kan det ikke lade sig gøre at få ruden skiftet hurtigt, skal du afdække vinduet midlertidigt med en plade, der kan tåle vand.

En knust rude er ikke alene irriterende, men også problematisk, da den giver uhindret adgang til huset, ligesom vand fra regn og sne kan trænge ind og hurtigt lave skader inde i huset.

Hvis en rude knuses, er det vigtigt at få den repareret hurtigt. Mange glarmesterfirmaer har døgnservice, og er det et gammeldags vindue med enkeltlagsglas, kan glarmesteren skære ruden til og montere den på stedet.

Er der tale om en termorude med to eller flere lag glas, skal den fremstilles på glarmesterens værksted efter mål. Det kan godt lade sig gøre at montere en termorude selv, men det gøres bedst af glarmesteren. Du bør under alle omstændigheder lade glarmesteren selv tage mål til ruden, da det er meget vigtigt, at den har den rigtige størrelse i forhold til vinduesrammen.

Hvis du ikke umiddelbart kan få fat på en glarmester, eller hvis der er ventetid på ruden, er det vigtigt at få lavet en midlertidig afdækning af vinduet, så det ikke regner ind. Kraftig plastfolie el.lign., som tapes, clipses eller stiftes fast til vindueskarmen, kan til nød bruges, men det er ikke en særlig solid løsning og yder ingen beskyttelse mod indbrud.

Bedre er det med en solid træplade, som helst skal være vandtæt, enten malet eller af vandfast krydsfinér. Den bedste sikring mod vejr og vind får du ved at skrue pladen på udefra, men hvis du er mere bekymret for indbrud, skal du skrue pladen på indefra. Når pladen tages af, skal du straks efter spartle skruehullerne ud og pletmale.

NYTTIG INFO

Forebyg

Hvis du bor i et område, der er meget plaget af indbrud eller hærværk, kan du overveje at sætte ruder i med specielt sikkerhedsglas, som er modstandsdygtigt over for stød og slag. Vær opmærksom på, at traditionelle termoruder er på vej ud af handlen til fordel for energiruder, der kan fremstilles med hærdet eller lamineret glas.

Forsikring

Forsikringen vil normalt dække skader på huset, der opstår i forbindelse med indbrud, men du kan også tegne en egentlig glasforsikring som tillæg til den almindelige forsikring.

BOLIUS FAKTA – læs mere på www.bolius.dk

Indbrudssikring af kælderen • Generelt om indbruds- og tyverisikring • Sikre låse og nøgler
• Tyverialarmer og videoovervågning • Indbrudssikring af husets svage punkter

PROBLEMER MED HUSETS LÅSE

Med lidt omtanke kan du forebygge problemer med husets låse og sikre dig mod daglige irritationsmomenter.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hav nummeret på en lokal låsesmed ved hånden, evt. indkodet på mobiltelefonen, hvis du skulle smække dig ude, eller låsen går i baglås.
- Det er en god idé at opbevare en ekstranøgle hos en nabo, som normalt er hjemme, i tilfælde af at du låser dig ude eller glemmer nøglen, når du tager hjemmefra.

Det er en rigtig god idé at sørge for, at husets låse altid er i god stand. Faktisk anbefales det, at cylinderen udskiftes cirka hvert femte år. Så er du rimelig sikker på, at låsene yder en tidssvarende sikkerhed mod indbrud, og samtidig når de heller ikke at blive så slidte, at de går i baglås eller begynder at blive et dagligt irritationsmoment, fordi de fungerer dårligt.

For at forebygge indbrud anbefales det også, at der i yderdøre er to låse, hvoraf den ene skal være en sikkerhedslås, der skal låses op og i med nøgle på begge sider af døren. To låse er også en fordel, hvis der pludselig opstår problemer med den ene lås. Så kan du nøjes med at bruge den anden og alligevel kunne forlade hjemmet.

Hører du til typen, der ofte smækker dig ude, når du skal

ud med affaldsposen, er det en god idé at skifte smæklåsen ud med en type, der skal låses med nøgle udefra.

Når husets låsesystem planlægges, skal du huske, at yderdøre og visse vinduer skal kunne bruges som redningsåbninger i tilfælde af brand, og de skal derfor i en akut situation kunne åbnes indefra uden brug af nøgle.

Indvendige låse

Hvis der er små børn i huset, kan det være en god idé at fjerne eventuelle nøgler i de indvendige døre, så børnene ikke kommer til at låse sig inde på f.eks. badeværelset. Montér i stedet en skudrigle på indersiden af døren til toiletet i en højde, som kun voksne og større børn kan nå.

NYTTIG INFO

Forebyg

For at låsene fungerer bedst muligt, slides mindst muligt og sikres en lang levetid, bør de smøres cirka en gang hvert halve år. Selve cylinderen skal smøres med låsespray, som er specielt udviklet til formålet. Brug ikke almindelig smøreolie, grafit eller andet. Låsenes faller og rigler smøres med låsefedt.

Udsatte låse udendørs kan evt. smøres oftere i vinterperioden. Kommer der fugt i låsen, så den fryser fast, skal den tøs op ved hjælp af isopropylalkohol.

INDBRUD

Uanset hvor godt du er forsikret, er det en meget ubehagelig oplevelse at have indbrud, men du kan gøre meget for at forhindre de uanmeldte besøg.

DET SKAL DU GØRE FØRST

- Hvis du kommer hjem og kan se, at tyven stadig er i huset, eller du har mistanke om, at det kan være tilfældet, skal du ringe 112 og tilkalde politiet. Husk at fortælle, hvem du er, hvad der er sket, og hvor du er.
- Er der tegn på, at der har været indbrud, og er du ikke tryk ved at gå ind i huset på egen hånd, så bed en nabo gå med dig.
- Når du er kommet ind og har konstateret, at der rent faktisk har været indbrud, og at tyvene er væk, så gå huset efter og få et overblik, inden du ringer til den lokale politistation.
- Du må ikke røre noget i huset, før politiet har haft lejlighed til at undersøge gerningsstedet.
- Kontakt dit forsikringssselskab og få besked om, hvordan du skal forholde dig. Smid ikke noget ud, før du har talt med forsikringen.
- Undersøg, om der er stjålet nøgler til huset, og få hurtigst muligt en låsesmed til at kode cylinderen i alle låse om, hvis det er tilfældet.

Ifølge statistikken sker der fem indbrud i timen i Danmark, og næsten hver tredje har haft indbrud eller forsøg på indbrud i deres nuværende bolig.

Du kan aldrig sikre dit hus 100 procent mod indbrud – hvis tyven virkelig gerne vil ind, så skal han nok komme det. Men du kan gøre det så besværligt som muligt for ham at komme ind og – ikke mindst – at komme ud igen, at han opgiver sit forehavende.

Afsidesliggende huse og huse, der ikke kan ses fra naboer og vej, giver tyven mulighed for at skaffe sig adgang i ro og mag. Bevoksning eller hegn tæt på huset kan også bruge som skjul. Tyven er også glad, hvis han kan køre en bil helt hen til huset.

Mere professionelle tyve vil ofte holde et hus under observation et stykke tid for at danne sig et indtryk af, hvornår ejerne ikke er hjemme, samt finde husets

svage punkter. Jo færre svage punkter dit hus har, jo større er sandsynligheden for, at tyven udser sig et andet og nemmere bytte.

De mest almindelige adgangsvæje for tyven

1. Knuste ruder
2. Ruder, der fjernes ved at pille udvendige lister af
3. Terrassedøre
4. Opbrudte vinduer
5. Hoveddøre
6. Kælderdøre

Et mørkt hus viser, at beboerne ikke er hjemme. Lad lyset brænde eller brug et tænd/slukur.

En tom garage eller carport signalerer, at beboerne ikke er hjemme. Lad evt. en nabo bruge parkeringspladsen.

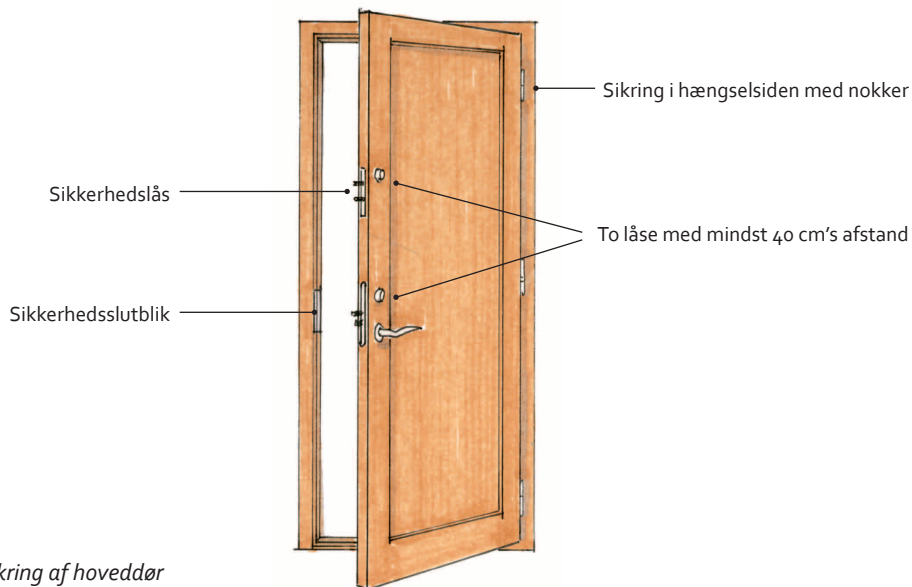
Vinduer i stueetage og kældervinduer er nemme at bryde op.

Breve eller aviser i postkassen er også tegn på, at beboerne ikke er hjemme. Få en nabo til at fjerne posten.

Yderdøre skal låses ordentligt med sikre låse.

En tom affaldsbeholder viser, at beboerne ikke er hjemme. Bed naboen om at smide affald i jeres affaldsbeholder.

Sikring af hus

Sikring af hoveddør

NYTTIG INFO

Forsikring

Dit indbo vil være dækket af forsikringen, hvis der er tale om egentligt indbrud. Værktøj og ejendele, som har været forsvarligt låst inde i garage eller andre bygninger på grunden, vil normalt også være dækket.

Kommer tyven ind ad en ulåst dør eller et åbent vindue i huset, således at der ikke er tegn på indbrud, er der tale om simpelt tyveri, og så vil du kun være dækket i begrænset omfang. Tyveri af havemøbler og haveredskeer, der står i haven eller i et åbent skur er sædvanligvis dækket af din indboforsikring. De præcise vilkår er forskellige hos forsikringsselskaberne.

Har du mere end almindeligt værdifulde ejendele som dyr kunst eller samlinger, kan forsikringsselskabet stille krav om ekstra sikring af huset.

Forebyg

● Vinduer

Vinduerne er den mest almindelige adgangsvej. Selve ruden er svær at sikre, medmindre du bestiller nye vinduer med specielt sikkerhedsglas, men moderne termoruder er normalt tykkere og mere solide end gammeldags enkeltglas. Man kan sikre moderne termoruder mod at blive pillet ud udefra med specielle sikringsbeslag eller ved at lime ruden fast i falsen med silikone, så den kun kan skæres fri indefra. Selve vinduerne kan sikres med beslag og vindueslåse, eller glaslisterne kan forsynes med sikkerhedsskruer

● Yderdøre

Eksisterende døre kan sikres på forskellig vis med specielle beslag og forstærkninger. Nye yderdøre kan bestilles i ekstra sikker kvalitet med bl.a. indvendige stålforstærkninger. Hoveddøren bør have to låse, som sidder med mindst 40 cm's afstand. Den ene af låsene skal være en sikkerheds lås, der kun kan åbnes med nøgle fra begge sider. Det gør det meget svært for tyven at komme ud igen gennem døren. Terrassedøre bør have sikrede ruder og være forsynet med indvendige låse. Husk også at sikre eventuelle kælderdøre eller køkkendøre.

● Låse

Låse fås med forskelligt sikkerhedsniveau, og det er både låsen og dens montering i døren, der afgør, hvor sikker den er. Det anbefales, at låse, der er ældre end 10 år, eller viser tegn på slid, skiftes ud. Få en låsesmed til at gennemgå husets låse.

● Nøglesikkerhed

Hav styr på, hvem der får udleveret nøgler til huset. Ekstra nøgler skal opbevares sikkert og aldrig under måtten, den store krukke eller andre oplagte steder. Få låsene kodet om eller skiftet ud, når du får ny bolig, eller hvis din taske f.eks. bliver stjålet. Mærk aldrig nøgler med adressen.

● Alarmer

Installerer du en godkendt tyverialarm med forbindelse til en vagtcentral, er det med til at stress tyven. Når vagten ankommer, kan han tilkalde politiet og være med til at begrænse skader fra indbruddet. Alarmsystemet kan suppleres med videoovervågning, som tager billeder af tyvene. Skiltes du med, at huset er forsynet med alarm, kan det have en vis præventiv virkning.

- **Nabohjælp**

Det er en god idé at lave en aftale med naboerne om, at I holder øje med hinandens huse. Giv dine naboer besked, når du tager på ferie eller er væk nogle dage. Det lokale politi kan rådgive om, hvordan nabohjælpen sættes i system og udnyttes mest effektivt.

- **Mærkning**

Mærkning af dit indbo forhindrer ikke tyven i at stjæle det, men gør det sværere for ham at sælge det videre.

- **Registrer dit indbo**

Lav lister over dit indbo, og tag fotos eller video af alle dine ejendele af hensyn til forsikringen.

Andre gode råd

- Sørg for, at huset ser beboet ud, når du ikke er hjemme, ved at lade lidt lys være tændt, evt. styret af automatiske tænd/slukure.
- Når du er på ferie, kan du aftale med naboer eller venner, at de slår græs og vander have, fjerner post og reklamer fra brevsprækken, fylder lidt affald i affaldsspanden, lader en bil stå parkeret i indkørslen og måske tænder lys og benytter huset lidt for at få det til at se beboet ud.
- Sørg for at sikre udhuse, redskabsrum og garager grundigt – ikke alene for at beskytte værdifulde ting, men også for at tyven ikke har let adgang til værktøj og stiger.
- Lad være med at meddele på din telefonsvarer, at du er taget på ferie.
- Installer lys rundt om huset, som aktiveres af en sensor, når nogen bevæger sig.

VIGTIGE TELEFONNUMRE OG KONTAKTER

Brand, ulykke og politi

Alarmcentral ved brand eller ulykke ☎: 112
Den nærmeste politistation
(ikke alarmkald) ☎: 114

Offentlige myndigheder

Hvis du vil i kontakt med teknisk forvaltning i din kommune, kan du enten ringe til kommunens hovednummer eller finde lokalnummeret sammen med andre informationer om selvbetjening og organisering på kommunens hjemmeside. En udmærket generel indgang til alle offentlige myndigheder er i øvrigt hjemmesiden www.borger.dk.

Kommune: _____
Rådhuset ☎: _____
Teknisk forvaltning ☎: _____

Ejendommens matrikelnr.:

Eget forsikringsselskab og skadesservice

På din forsikringspolice finder du oplysninger om telefonnummer og policenummer samt evt. døgnservice og/eller skadesservice. I nogle forsikringsselskaber kan man desuden foretage skadesanmeldelser via nettet. Vær opmærksom på, om du ud over hus- og indboforsikringen har andre relevante forsikringer, f.eks. elektronikforsikring på særligt udstyr, bådforsikring til en jolle på trailer eller andet særligt udstyr eller indbo. Noter de vigtigste numre her:

Husforsikring

Policentr.: _____
☎: _____
WWW: _____

Indboforsikring

Policentr.: _____
☎: _____
WWW: _____

Anden forsikring, _____

Policentr.: _____
☎: _____
WWW: _____

Anden forsikring, _____

Policentr.: _____
☎: _____
WWW: _____

Falck

Vagtcentral: ☎ 70 10 20 30
Evt. medlemsnummer: _____

Evt. anden lokal skadesservice

Er der i dit lokalområde andre former for akut skadesservice, kan du notere navn og nummer her:

Firmanavn: _____
☎: _____

Varme, el og installationer

Navne og numre på dine lokale forsyningselskaber finder du på de seneste regninger fra dem. Vær også opmærksom på, at flere forsyningselskaber på deres hjemmesider har information om driftsforstyrrelser. Det er en god idé på forhånd at undersøge, hvilke private serviceteknikere der tilbyder døgnservice, og notere navn og nummer her.

Elselskab

Selskabsnavn: _____

☎: _____

WWW: _____

Målnr.: _____

Elinstallatør med døgnservice

Firmanavn: _____

☎: _____

Fjernvarmeselskab eller olie/gasleverandør

Selskabsnavn: _____

☎: _____

WWW: _____

Kundent.: _____

Olie- eller gasfyrservice med døgnservice

Firmanavn: _____

☎: _____

Vandværk

Selskabsnavn: _____

☎: _____

WWW: _____

Målnr.: _____

Vvs-installatør med døgnservice

Firmanavn: _____

☎: _____

Kloakmester med døgnservice

Firmanavn: _____

☎: _____

Servicefirma, hårde hvidevarer

Firmanavn: _____

☎: _____

Indbrud og låse

Alle indbrud skal af hensyn til forsikringen anmeldes til politiet, der kan kontaktes lokalt på ☎: 114.

Låsesmed med døgnservice

Firmanavn: _____

☎: _____

Glarmester med døgnservice

Firmanavn: _____

☎: _____

Rotter

Observerer man rotter, har man pligt til at meddele det til kommunens skadedyrskontrol eller miljøforvaltning.

☎: _____

Vind og vejr

Varsler om storm og andet usædvanligt vejr udsendes af Danmarks Meteorologiske Institut og formidles af radio og tv gennem de almindelige nyhedsudsendelser og vejrudsigter. Man kan også selv følge med på DMI's hjemmeside.

Stormflodsberedskab

På Kystdirektoratets hjemmeside kan man finde informationer om stormflodsberedskabet, dets organisering og henvisninger til de politimyndigheder, der organiserer indsatsen lokalt. Her finder man også beskrivelser af beredskabets opgaver, beredskabsgrader og eksempel på et varslingsforløb.

Andre notater

Det begyndte med et utæt rør i kælderen ...men hvor var hovedhanen?

Gratis app fra Bolius gør dig klar til skader på dit hus

Med appen "Førstehjælp til dit hus" kan du reagere hurtigt og korrekt, hvis dit hus får en skade. Dermed sparer du penge og besvær.

- Test, om du kan give dit hus førstehjælp
- Trin for trin-vejledning ved skader
- Indskriv kontaktoplysninger
- Indbygget lommelygte

Læs mere og hent appen her.

BOLIVUS
BOLIGEJERNES VIDENCENTER

FØRSTEHJÆLP TIL DIT HUS

© Bolius 2008

PDF-udgave 2010

Forfatter: Jan Pasternak

Faglig kvalitetssikring: Stig Fjording, ingeniør og Boliusrådgiver

Projektansvarlig: Jan Felland, videntcenterchef, Bolius

Projektledeelse: Kasper Monty

Tekstredigering og korrektur: Bernadette Hammann

Grafisk tilrettelæggelse: Bsign

Illustrator: Jan Pasternak

Udgivet af:

Bolius Boligejernes Videncenter A/S

Lautrupvang 2

2750 Ballerup

Tlf: 70 23 63 13

www.bolius.dk

post@bolius.dk

Fotos:

Side 16: Scanpix/Henning Bagger

Side 18: Biofoto/Gerth Hansen

Side 61: Scanpix/Thomas Nykrog

Side 28, 37, 44, 45, 46, 48, 55, 56, 57, 61, 72: Jan Pasternak

Side 53: Biofoto/Morten Rasmussen

Side 64: Scanpix